

KAZEMATTEN MUSEUM

Kornwerderzand

 fonds

MAART 2024

**KWZ
MAGAZINE**

16

19 40

TASTBARE HISTORIE EN SYMBOOL VAN ONVERZETTELIJKHEID

22

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord voorzitter	3
2025 80 jaar Vrijheid en	4
40 jaar Kazemattenmuseum	4
Eerste bezoekers in 2023	5
ca. 35.000 bezoekers website	5
10.000e bezoeker	6
Herdenking 4 mei	6
Viering 5 mei	7
gedichten johan willem Friso school	8
In memoriam	10
Terugblik dagelijkse zaken	10
Vriendendag	10
Grote (voorjaars-)schoonmaak	11
Stage Ytsen Spoelstra	11
Spatschermen op de brug	11
Nieuw kassasysteem	11
Terugblik Dagelijkse zaken	12
Reanimatie en AED cursus	12
Terugblik publieke zaken	13
Pake en beppe dit jaar gratis naar het kazemattenmuseum	13
Training rondleiders/begeleiders	13
Museumweekend	13
NL doet	14
Lezing Joël stoppels	14
Verslag bunkerdag	15
Museumnacht	15
Verhalenavond	15
Coole kids nacht	15
Terugblik vrijwilligers zaken	16
Kazemattenmuseum zoekt vrijwilligers	16
Vrijwilligersavond	17
uitstapje vrijwilligers	17
Terugblik museale Zaken	18
Brug is compleet	18
Snoeiwerk - tot slot...	19
Nieuwe parasols op het terras	20
Technische onderhoudsdienst	20
Radioreparatie	20
Takelspektakel in het kazemattenmuseum	20
scholieren op kornwerderzand voor berging lancaster	21
Bijzondere bezoeker	22
Spaans bezoek in het kazemattenmuseum	22
Tv opnamen	22
Oefening mariniers	23
Post uit Berlijn	23
Bezoek Plusklas Toermalijn Franeker	24
Belgische gasten in het kazemattenmuseum	24
Bezoekers uit Boxmeer	24
Willem Mulder	24
De passies van johannes hoekema	25
Vergeten kennis komt weer boven de grond	25
Tot mijn genoegen	27
Toekomst plannen	27
Colofon	27

Voor meer informatie, openingstijden
en toegangsprijzen zie website:
kazemattenmuseum.nl

voorwoord

DOOR VOORZITTER KEES TERWISSCHA VAN SCHELTINGA

De Russische invasie in Oekraïne heeft ons op confronterende wijze duidelijk gemaakt dat oorlog in Europa niet louter tot het verleden behoort of dat conflicten elders geen wereldwijde brandhaard meer kunnen zijn. Het idee dat we vanaf het jaar 2000 zouden toegroeien naar een vreedzame mondiale, ja zelfs universele samenleving, is een illusie gebleken. De 21ste eeuw zou beginnen met een Millenniumbug in onze computersystemen, maar dat was slechts een gezamenlijk technisch probleem. De verwachtingen voor de wereld daarna waren torenhoog. Nog geen kwart eeuw later is de wereld verdeelder dan ooit, is de Koude Oorlog terug van weggeweest, staat het Midden-Oosten in brand, lijken de Verenigde Staten eerder een risico dan een betrouwbare bondgenoot en maakt Europa zich op voor een oorlogssituatie. Tegelijk is in eigen land de politiek verdeelder dan ooit en is ook de samenleving tot op het bot gepolariseerd. De tegenstellingen tussen partijen en bevolkingsgroepen lijken onze maatschappij te verlammen, terwijl de opgaven rond klimaat, stikstof, woningbouw, vluchtelingen, fundering, energie en zaken als de toeslagenaffaire zich opstapelen.

Terwijl onze gedachten uitgaan naar alle onschuldige mensen die op dit moment slachtoffer zijn van welk gewelddadig conflict dan ook, rijzen er tal van vragen op over hoe het zo uit de hand kon lopen. Waar zijn de eensgezindheid en de gedeelde waarden van na de Tweede Wereldoorlog gebleven (gebaseerd op 'dat nooit weer')? Wat is er over van de internationale

rechtsafspraken tussen de volkeren (iedereen gelijk, oorlogsmisdaden en genocide bestraffen)? Wat is er over van de naoorlogse vredesbeweging? Kunnen we nog blind vertrouwen op Artikel 5 van de NAVO (een aanval tegen een is een aanval op allen)? En hoe verenigd zijn de Verenigde Naties nog, de organisatie waar 193 landen samenwerken aan meer vrede en veiligheid in de wereld?

Hoewel de antwoorden in het luchtledige blijven hangen, sterkt het ons als museum tegelijk in onze opdracht om de herinnering aan de oorlogsgebeurtenissen op en rond Stelling Kornwerderzand levend te houden. We eren de 225 Nederlandse soldaten die dapper weerstand boden aan de Duitse blitzkrieg, we herdenken de oorlogsslachtoffers en we vieren de vrijheid. Op deze manier blijft het Kazemattenmuseum mensen van verschillende achtergronden en generaties inspireren tot nadenken over vrede, vrijheid, democratie en rechtstaat in de wereld van vandaag en morgen. Als ik naar de inhoud van ons nieuwe KWZ Magazine kijk, weet ik dat we op de goede weg zijn. En dat we als oorlogsmuseum in Fryslân relevanter zijn dan ooit. Met een record aantal bezoekers in het afgelopen jaar, zien we 2024 met vertrouwen tegemoet en werken we toe naar een mooi jubileum in 2025, waarin we als museum 40 jaar bestaan. Een jaar waarin we onze deuren wederom openzetten om bezoekers gastvrij te ontvangen en ze een indringende, educatieve ervaring te bieden op de plek waar de oorlogshandelingen in mei 1940 feitelijk plaatsvonden. Dat doen we door openstelling van kazematten en

bunkers, exposities, boeiende persoonlijke verhalen, rondleidingen en digitale tours; altijd vanuit een respectvolle benadering van de geschiedenis. Zo houden we het monumentale erfgoed in stand en delen we belangrijke verhalen uit het verleden. Tegelijk werken musea, stichtingen en betrokken organisaties in heel Fryslân samen aan de voorbereiding van 80 Jaar Vrijheid. Hieraan werkt een coördinerende kerngroep 'Fryslân betinkt & fiert' met vertegenwoordigers uit erfgoed, kunst & cultuur, recreatie & toerisme, overheid, onderwijs, vrede & veiligheid, herdenken & vieren en enkele fondsen. Het Kazemattenmuseum is een van de kernteamleden. Daardoor kunnen we richting 2025 veel extra communicatiekracht genereren en een aansprekend programma maken. Want vrede brengt je samen en vrede maak je samen. Ik wens u veel leesplezier.

de wereld is
verdeelder
dan ooit

2025 80 jaar Vrijheid en 40 jaar Kazemattenmuseum

2025 wordt een bijzonder jaar met een dubbel jubileum. Niet alleen leven we in ons land dan 80 jaar in vrijheid, ook bestaat ons museum 40 jaar. Twee mijlpalen die we uiteraard met een uitgebreid programma zullen gedenken en vieren.

Door de hele provincie staan we erbij stil dat Fryslân werd bevrijd dankzij de inzet van militairen van de geallieerde landen en met hulp van het verzet. En we herdenken alle slachtoffers die daarbij vielen. De provinciale stuurgroep werkt dit jaar een herdenkingsprogramma uit en wil een podium bieden om individuele activiteiten op lokaal en regionaal niveau binnen de provincie aan te jagen, te verbinden en te ontsluiten.

Parallel hieraan wordt door onze evenementencommissie een eigen programma uitgewerkt om het 40-jarige jubileum van ons museum luister bij te zetten. De verzamelde ideeën van de laatste vrijwilligersavond dienen daarbij als uitgangspunt. Ook zijn er al concrete ideeën voor deelname aan een kunstroute, het exposeren van delen van de onlangs geborgen Lancaster, een theatervoorstelling en lezingen. Alles nog onder voorbehoud.

80 jaar Vrijheid

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei ontwikkelt - samen met andere organisaties - een nationaal programma over 80 jaar vrijheid. Centraal hierin staan: herdenken wat gebeurd is, de vrijheid vieren en stilstaan bij de inzet om die voor de toekomst te behouden. Basis van dit programma is een gemeenschappelijke verhaallijn en dito tijdslijn voor heel Nederland.

De looptijd van het programma verschilt wel van regio tot regio. De nationale start is in september 2024 met de bevrijding van Zuid-Nederland. Het Friese programma start in januari 2025, de maand waarin jaarlijks (op 27 januari) de Holocaust wordt herdacht. Verder is er in het nationale programma ruimte om de bevrijding van Noord-Nederland 80 jaar na dato meer gezamenlijk onder de aandacht te brengen. Het Nationaal Comité 4 en 5 mei heeft de provincies Overijssel, Drenthe, Groningen en Fryslân gevraagd

hierin samen op te trekken.

Speciaal voor het Friese programma is de kerngroep 'Fryslân Betinkt en Fiert' in het leven geroepen, waar ook het Kazemattenmuseum deel vanuit maakt. Een gezamenlijk plan moet richting geven aan het herdenken en vieren van 80 Jaar Vrijheid in Fryslân. De periode waarop het betrekking heeft is januari t/m juni 2025 met de focus op april 2025, de maand waarin het merendeel van Fryslân is bevrijd. Met medewerking van de provincie Fryslân wil de kerngroep individuele activiteiten stimuleren en promoten. Onder meer met een online communicatieplatform waarop alle activiteiten, herdenkingen en evenementen zichtbaar zijn en met een collectieve communicatiecampagne. Het streven is zoveel mogelijk mensen te laten deelnemen aan (onderdelen van) het programma '80 jaar Vrijheid' en daarmee de bewustwording van de waarden van vrijheid en democratie te bevorderen.

Vanuit de kerngroep zijn er concrete ideeën voor enkele provinciedekkende activiteiten. Eén ervan is het projectidee 'Brêge nei frijheid'. Tijdens de snelle opmars van de Canadese bevrijders door Fryslân speelden bruggen een belangrijke rol. Ze werden opgeblazen of juist met hand en tand verdedigd. In 2025 willen we de brug gebruiken als symbool voor verbinding. De bruggen in Fryslân worden een podium om de verhalen van toen én van nu te vertellen. De open brug legt - letterlijk of figuurlijk - de verbinding tussen generaties, mensen, verhalen en locaties.

40 jaar museum

Het Kazemattenmuseum Kornwerderzand bestaat op 16 april 2025 precies 40 jaar. Een bijzondere datum, want rond diezelfde dag in 1945, 80 jaar geleden, was het gehele Friese vasteland vrij. Bijna vijf jaar daarvoor, in de meidagen van 1940, deden de Duitsers een mislukte poging om de dijk in te nemen om naar Amsterdam door te stoten. Bij de Stelling van Kornwerderzand werden zo'n 17.000 Duitse manschappen tegengehouden door slechts 225 Nederlandse soldaten. Nu bijna 40 jaren later is dit verhaal dankzij de locatie als Lieux de Mémoire, de compleetheit van het militaire erfgoed en vele vrijwilligers nog springlevend en vormt

de kern van ons museum.

Daarvoor werd destijds, op 16 april 1985, ten overstaan van notaris mr. Fokke Tuinstra te Workum, door Hans Jongepier en Berend Haijer, de Stichting Kornwerderzand opgericht. Het doel was: "de instandhouding te bevorderen van de voormalige verdedigingswerken op Kornwerderzand en voor deze objecten een passende bestemming te vinden." Een museum dus. De daadwerkelijke opening van het Kazemattenmuseum vond plaats tijdens het Nationaal Museumweekend van dat jaar, op zaterdag 11 mei 1985. De openingshandeling werd verricht door de weduwe van eerste-luitenant Quirinus J. Ham, plaatsvervangend commandant van de Stelling Kornwerderzand. De rest is geschiedenis.

Gedachtenexperiment

Nu bijna 40 jaar later kan het bijna niet anders dan dat ons museum opnieuw mooie jaren tegemoet gaat. Met het oog op de actuele ontwikkelingen op en rond de Afsluitdijk deed Herman Proper 10 jaar geleden een interessant gedachtenexperiment in het KWZ Magazine. Hij wenste het museum er nog vele jaren bij en sprak de hoop uit dat de boodschap die ons museum uitdraagt over minstens decennia nog steeds waardevol en actueel zou zijn. Vervolgens liet hij zijn fantasie gaan over hoe het Kazemattenmuseum er dan uit zou kunnen zien. We zijn 'slechts' 10 jaar verder, maar sommige veronderstellingen van Proper lijken de actualiteit al dicht te benaderen.

Allereerst over de aantallen bezoekers. Proper schatte in dat het museum twee keer zo veel bezoekers zou kunnen ontvangen dan in 2015. Getallen van 25.000 tot 30.000 bezoekers leken hem haalbaar. Zo ver zijn we nog niet, maar met bijna 19.000 bezoekers in 2023 hebben we de groei weer te pakken, aangewakkerd door veel landelijke promotie, een stijgend aantal dagjesmensen en toeristen en een nog steeds groeiende belangstelling voor ons militaire erfgoed en de oorlogsjaren.

Dankzij de verbouwing van de Afsluitdijk zal dat aantal de komende jaren naar verwachting verder stijgen. Zeker als

Kornwerderzand opnieuw is ingericht en tezamen met het Afsluitdijk Wadden Center en de Vismigratierivier een echte bestemming is geworden voor recreanten en toeristen. Denk aan betere bereikbaarheid door nieuwe bruggen, een voetgangerstunnel naar de waddenkant, aantrekkelijke informatievoorzieningen en wandelpaden met uitzicht op de Waddenzee en het IJsselmeer. In de gedachtesprong van Proper hebben we nog zo jaar te gaan, maar veel is al in beweging gezet.

Maar zoals Proper terecht schrijft, staat en valt het bezoek met de bereikbaarheid. Het is dan ook teleurstellend om te constateren dat zowel Rijkswaterstaat als de provincie Fryslân geen haast maken met vernieuwing van de sterk verouderde bruggen. Daarmee blijft de Afsluitdijk een van de grootste hindernissen en ergernissen voor het wegverkeer van en naar Fryslân, maar ook blijven wij als museum verstoken van de ons al zo lang beloofde rechtstreekse toegang tot het museum: een parallelweg op de nieuwe bascule brug. De tijd zal het leren. De in het vooruitzicht gestelde landingsplaats voor helikopters, een directe

verbinding met Schiphol en het uiteindelijk toch aanleggen van een aquaduct (zodat het wegverkeer geen hinder meer heeft van de scheepvaart) blijven vooralsnog eerder illusies dan toekomstmuziek.

Toekomstvisioen

Ook over het bestaansrecht en de omvang van het Kazematten heeft Proper interessante gedachten. Hij schrijft over het betrekken van de hele eerste en tweede linie, zodat Stelling Kornwerderzand in zijn totaliteit als verdedigingslinie kan worden beleefd. Hij wordt op zijn wenken bediend. In het net voor de Kerst gepresenteerde inrichtingsplan van Procap, bureau voor ruimtelijke projecten, is hier al rekening mee gehouden en voorziet het plan in wandelpaden langs vrijwel alle kazematten en bunkers aan beide kanten van de Afsluitdijk.

Ook verwacht Herman Proper dat de expositie van het museum voor de derde keer in zijn bestaan op de schop zal gaan. Hier wordt het toekomstvisioen van Proper mogelijk al ingehaald door de actualiteit. Samen met een architect en vormgever

werken we op dit moment enkele scenario's uit die - afhankelijk van financiën en medewerking van de overheden - mogelijk zelfs kunnen leiden tot een geheel nieuw museumgebouw en expositieruimte. Zover zijn we nog niet, maar de gedachte aan een duurzaam en eigentijds museum voor de komende decennia houden ons nog wel even bezig.

Het idee van Proper om het Kazemattenmuseum minder als verzamelplaats te ervaren, waar voorwerpen/schatten uit het verleden achter glas tentoongesteld liggen, raakt wel de kern van de nieuwbouwplannen. Dat het museum in zijn geheel meer ervaren wordt als een centrum waar je dingen aanschouwelijk kunt leren, verschillende emoties kunt beleven en ervaring kunt opdoen. Geschiedenis blijft de rode draad, maar wordt meer in de vorm van wijze lessen, praktische oefening en entertainment overgebracht. Ook als plaats om te herdenken blijft Kornwerderzand belangrijk, maar aangevuld met een meer hedendaagse context. Hoe dan ook, 2025 belooft een bijzonder jaar te worden. Wordt vervolgd.

Eerste bezoekers in 2023

Marco Ijzer woont in Minneapolis, USA. Twintig jaar geleden is hij geëmigreerd naar Amerika. Zijn ouders wonen in Assen (Drenthe). Het was altijd zijn wens om samen het

Kazemattenmuseum te bezoeken. Als verrassing bezochten zij op 4 januari het museum om de 80ste verjaardag van zijn vader te vieren. En zo waren de familieleden Ijzer de eerste bezoekers in 2023.

RECORD AANTAL BEZOEKERS

Kazemattenmuseum statistieken 2023

	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
Museum open			3	22	22	24	23	22	23	22	12		173
Volwassenen			323	1039	1081	876	1404	2054	1192	958	1929		10856
Kinderen			291	219	199	169	290	468	127	140	491		2394
MJK Volw			290	286	245	329	452	347	280	99			2328
MJK Kind			84	93	38	68	127	19	78	17			524
Veteranenpas			14	9	122		6	48	30	3			232
Bezoekers totalen museum open			614	1646	1668	1450	2091	3107	1733	1486	2539		16334
			3 %	10 %	10 %	8 %	12 %	19 %	10 %	9 %	15 %		
Rondleidingen	1	3	3	28	21	18	5	8	20	14	6		127
Volwassenen	6			244	207	213	29	269	177	181	123		1449
Kinderen		46	74	386	209	152	16	2	66		9		960
MJK	1				9				5		11		26
MJK Kind							2						2
Veteraan							1		4		2		7
Begeleiders		12	6	67	45	34	5		7				176
Bezoekers totalen rondleidingen	7	58	80	697	470	399	53	271	259	181	145		2620
	0 %	2 %	3 %	26 %	17 %	15 %	2 %	10 %	9 %	6 %	5 %		
Bezoekers totalen	7	58	694	2343	2138	1963	2144	3378	1992	1667	2684		18954
	0 %	0 %	3 %	12 %	11 %	10 %	11 %	17 %	10 %	8 %	14 %		

2023, een jaar met een record aantal bezoekers van bijna 19.000!

Dit was vooral mogelijk door de inzet van onze vrijwilligers en de extra openingsdagen in de maand november.

Deze extra opening, in het kader van de "Open Museum Maand", was een initiatief van VVV Waterland van Friesland. En hieraan hebben we met groot succes meegewerkt. We hebben topdagen beleefd. In totaal kwamen er in november 2.684 bezoekers. Dat is gemiddeld 223 bezoekers per openingsdag. Maar wat wil je ook, gratis naar een museum, wie wil dat nou niet.

Het bestuur heeft de vrijwilligers bedankt voor hun inzet met een chocolade-letter en een bedankbrief. Het kan niet vaak genoeg worden gezegd: zonder vrijwilligers geen Kazemattenmuseum. Alle vrijwilligers, nogmaals dank voor deze geweldige prestatie!

CA. 35.000 BEZOEKERS VONDEN ONZE WEBSITE

Land	Gebruikers
	34.297 100% van totaal
1 Netherlands	28.589
2 Germany	2.648
3 Belgium	436
4 United States	384
5 France	268
6 United Kingdom	231
7 Finland	167
8 Indonesia	155
9 China	135
10 Austria	127

BESTURINGSSYSTEEM	GEBRUIKERS
Android	14K
iOS	10K
Windows	6,4K
Macintosh	3,6K
Linux	889
Chrome OS	705
Tizen	2

Tije Smit 10.000e bezoeker Kazemattenmuseum

Op zondag 6 augustus rond 14.00 uur passeerde de 10.000e bezoeker van 2023 de toegangspoort van het Kazemattenmuseum. Een week eerder dan in 2022. Tije Smit was tot zijn grote verrassing de gelukkige. Samen met zijn opa en oma waar hij een paar dagen logeerde, bezocht hij het museum. Tije is 11 jaar en verruilt na de zomervakantie de basisschool voor de openbare school voor voortgezet onderwijs.

Tije vindt geschiedenis interessant. Op school hebben ze veel geleerd over de Tweede Wereldoorlog. Aan de hand van een "Denkboek" moesten ze ook 13 projecten, die betrekking hebben op de oorlog, uitvoeren. Opa en oma zijn vaker in het Kazemattenmuseum geweest. Ook een keer met de motorclub, want beiden zijn fervente motorrijders.

De familie werd door een bestuurslid en enkele andere vrijwilligers onthaald met koffie, fris en oranjekoek. Een bos bloemen voor oma kon natuurlijk niet ontbreken. Tije mocht iets uitzoeken in de museumwinkel. Hij koos voor een heuptasje met bidon en voldoende ruimte om andere spulletjes in mee te nemen. Handig voor naar school.

Ook kregen Tije en zijn opa en oma een rondleiding van vrijwilliger Johannes Hoekema. Dat leverde nog een verrassing op. Tijdens de rondleiding bleek dat opa en Johannes Hoekema vroeger dorpsgenoten waren in Koudum. Na 50 jaar kwamen ze elkaar weer tegen op deze bijzondere locatie.

HERDENKING OP 4 MEI

De jaarlijkse dodenherdenking was ook dit jaar weer een plechtige en aangrijpende gebeurtenis. Er was ruime publieke belangstelling en de vaste kransleggers waren allemaal weer aanwezig c.q. vertegenwoordigd. Te weten de Provincie Fryslân, de Gemeente Súdwest-Fryslân, de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht, de Koninklijke Marechaussee, de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reserveofficieren, het Contact Oud- en actief dienende Mariniers, het Zeekadetkorps Nederland, de scholen die een monument hebben geadopteerd, de kleinzoon van kapitein Boers en familieleden en natuurlijk een krans namens de vrijwilligers van het Kazemattenmuseum. Deze krans werd gelegd door Marijke Winters.

De kransen konden dit jaar voor het eerst op een mooie staander worden gezet. De muziek werd verzorgd door tamboers en pijpen van de Koninklijke Marinierskapel.

Onze voorzitter, Kees Terwisscha, zei het op 4 mei op onderstaande manier:

"Het is één van de drie taken van ons museum: de herinnering levend houden, het verhaal vertellen en slachtoffers herdenken. De twee andere taken zijn: duiding van de gevolgen: snappen wat het betekent om vrij te zijn en om vrijheid te vieren en actief onze bezoekers, scholieren en alle mensen aansporen om te blijven vechten voor zaken als vrijheid, democratie, klimaat en humaniteit. Niet alleen voor deze tijd, onze tijd, maar juist voor de komende generaties.

Ik maak me geen zorgen over het bestaansrecht en de relevantie van ons museum. Bijna veertig jaar oud zijn we, maar nog springlevend en vol met plannen voor de toekomst. Zo blijven we het verhaal vertellen, de gevolgen duiden en aanzetten tot actie: voor jong en oud, voor onszelf, maar ook voor al die militairen en burgers die elders in de wereld door oorlogsgeweld zijn of worden getroffen. We will remember them."

VIERING 5 MEI EN AANSTEKEN BEVRIJDINGSVUUR

Op vrijdagmiddag 5 mei was het een gezellige sfeer op het museumterrein. Er was een flink aantal belangstellenden aanwezig. De toegang was de gehele dag gratis.

In afwachting van de 12 estafettelopers met het vuur, was er muziek van Fanfare "Nij Libben" uit Witmarsum en zang van Sipke de Boer. Rond 15.00 uur steeg de spanning en keek iedereen richting de brug of de lopers al in aantocht waren. Omstreeks 15.30 uur arriveerden de 'helden' via de trappen, moe maar voldaan. Het vuur werd door Henri Meijering overhandigd aan wethouder Michel Rietman, die met de brandende fakkel het vuur in de speciaal voor dit doel gemaakte schaal ontstak.

Wethouder Rietman van de gemeente Súdwest-Fryslân hield de volgende korte toespraak:

"Geef vrijheid door. Wat hebben de lopers een waardevolle tocht afgelegd. Een tocht van ruim 170 kilometer. Namens alle aanwezigen spreek ik woorden van dank uit. Dank dat jullie het vuur vanuit Wageningen naar Fryslân hebben gebracht. Het Bevrijdingsvuur is hét symbool voor nationale eenheid en voor leven in vrede en vrijheid. Vrede en Vrijheid waarvoor tijdens de Tweede Wereldoorlog hard gevochten is. Zoals hier op Kornwerderzand, een bijzondere én beladen plek waar 225 Nederlanders hebben gevochten voor onze vrijheid.

En dat geeft ons de verantwoordelijkheid om deze vrijheid, elke dag opnieuw te beschermen en te versterken. Vrijheid krijgt betekenis als we

ons blijven realiseren wat onvrijheid betekent. Dat er opnieuw oorlog is dicht bij huis, dat in ons land steeds meer mensen te maken krijgen met discriminatie, dat antisemitisme groeit.

Niemand heeft alleenrecht op vrijheid, we delen het en hebben de taak om op te komen voor elkaars vrijheden. Ook als je dat even niet zo goed uitkomt, als wegwijken of negeren gemakkelijker is.

Laten we ons ervan bewust blijven dat vrijheid kwetsbaar is. De vrijheid om in veiligheid met elkaar te kunnen samenleven.

Vrijheid deel je met elkaar. Vrijheid geef je door, van generatie op generatie.

GEDICHTEN JOHAN WILLEM FRISO SCHOOL

Vrijheid

We staan er niet altijd bij stil
Bij de vrijheid waarin wij leven
Op dit moment is het in Europa weer kil
Heel veel mensen zitten te beven

De ellende moet eens een keer stoppen
Alle mensen verdienen het om in vrijheid te leven
Niemand zou zich hoeven te verstoppen
Iedereen moet zich in een vrije wereld begeven

Luuk

Vrijheid

Ik mag zeggen wat ik wil
Ik mag stil zijn op 4 mei
Ik mag doen wat ik leuk vind
We zijn vrij!

Ik mag zijn wie ik wil zijn
Ik hoef niet te leven in onzekerheid
Ik hoef me geen zorgen te maken
De mensen in Oekraïne zijn hun vrijheid kwijt

Philou

Oorlog

Chaos
Wapens
Verdriet
Bloed
Onzekerheid
Oorlog is echt afschuwelijk
Wat daar gebeurt, is gruwelijk
Dit nooit meer, zeiden we ooit
Maar zeg nooit nooit
Het kan zo maar weer gebeuren
Er ontstaan zo maar weer scheuren

Jordy

Vrijheid

Vrijheid geeft ons blijheid.
Net als een bloem
met een bij die zegt zoem,
Die bloem staat aan een rivier en aan de overkant een rendier.
Daarachter is een bos met heel veel mos.
En achter een boom verschuilt een droom.
In die droom is een vis met een grote wildernis.
Oorlog toch, wat is dat een bedrog.
We zijn al zo opdreef, maar nog geen vergeef.
Geloof is niet doof, laat je horen, dan wordt er een kind geboren.
Aardigheid zorgt voor waardigheid.
En als je waardig bent, ben je ook geloofwaardig.
4 en 5 mei horen er bij.

Marlieke en Lisanne

2 Minuten

2 Minuten
Ben ik stil.
Het is niet omdat ik dat wil.
Maar voor de mensen,
Die wat wij hebben konden wensen.

Julian

Vrijheid

Bij vrijheid denk ik aan blijheid en een goede gezondheid,
Dus een gevecht is iets dat ik het liefst vermijd.
Vrij zijn vind ik fijn, als ik dat niet ben doet dat pijn.
Ik zeg wat ik wil, daar sta ik nu bij stil.
Tijdens de oorlog kon dat niet, dat geeft mij verdriet.

Isobel, Estèra, Sem en Tobias

4 en 5 mei

Dit is het moment waarbij we stilstaan,
wat voor erge dingen er zijn gedaan.
En ik heb dit gedicht geschreven
om de mensen te danken die hun leven hebben gegeven.
Zij hebben gevochten in een hevige strijd,
en veel van hen maakten niet mee dat we werden bevrijd.

Isobel

4 mei

Oorlog is toch triest maar je kiest niet als man of vader.
Je gezin achter laten. Om de oorlog in te gaan en je leven
voorbij te laten gaan. Na wat de Duitsers ons hebben aangedaan.
Voor hun daden die ze nooit meer goed
kunnen maken. Maar we zijn vrij.
En hopen nooit meer zoiets mee te maken.

Niels Harkema

Die ene dag

Op die ene dag hing de hakenkruisvlag
Toen zaten we te beven of we de volgende dag nog zouden leven
Toen kwam die ene man met zijn slechte plan
Hij zorgde voor veel ellende en verdriet alleen door hoe hij de
wereld ziet
Hij heeft de hele wereld vernielt
Wat heeft hem bezielt?

Eva, Sarah, Liza

Vrijheid

Als ik denk aan Vrijheid
Dan denk ik aan Blijheid
Maar ook een beetje Bangheid
Bij mijn familie voel ik me veilig
Als ik dat niet ben doet dat Pijn
En als ik Pijn heb dan voel ik me Klein

Tobias

Stil staan

Wij vieren vrijheid
Gewoon vrijheid zonder strijd
We staan er nooit bij stil maar eigenlijk hebben we het heel chill
Daarom herdenken wij de doden op 4 mei door hen is de oorlog
voorbij en zijn we blij
Maar de oorlog tussen Oekraïne en Rusland nog steeds aan de hand
Maar als iedereen samen zou kunnen leven en elkaar vergeven
zonder te beven.
Oh was dit maar nooit gebeurd dan was de wereld meer gekleurd

Eva en Sarah

Vrijheid

Vrijheid is zo belangrijk voor ons allemaal
Het betekent dat we kunnen doen wat we willen
We kunnen reizen, leren en spelen en onze dromen waarmaken
Maar vrijheid is niet voor iedereen
Er zijn plaatsen waar mensen niet vrij zijn
Waar ze niet kunnen zeggen wat ze denken
Daarom moeten we onze vrijheid beschermen om onze dromen
waar te kunnen maken

Maite

Vrijheid

vrijheid is eerlijk
delen zonder angst,
geweld of pijn
laten we stil zijn op 4 mei
slechts 2 minuten van je tijd.

Philou, Stephanie, Megan en Janiëlla

4-5 mei

Het is 5 Mei.
Iedereen is blij.
Want de oorlog is voorbij.
Straks gaan we twee minuten stil staan.
Voor de mensen die in de oorlog zijn vergaan.
En ook voor mensen die het hebben doorstaan.
Er is nog steeds oorlog.
Wat een bedrog.
Niemand wil dat toch??

Daliah

2 Minuten

2 Minuten ben ik stil,
voor de mensen die omgekomen zijn in de oorlog.
Dat willen wij niet in Nederland toch?
Het gebeurt in Europa alsnog.
In Oekraïne gaan veel mensen dood.
Het aantal is groot.
Gelukkig zijn wij vrij.
Daarom zijn wij dankbaar en vrij.

Julian

Hoe krijgen we vrijheid?

Hoe krijgen we vrijheid?
Ik weet het niet!
Of weet jij het?
Krijgen we ooit nog blijheid?
Ik weet het niet
Word ik ooit nog een bekendheid?
Ja of nee?
Dat weten we ook niet
Kom ik het ooit nog te weten
Ja of nee?
Ik weet het niet
En het ergst, hoe gaat het met papa en mama?
Ik weet het niet

Daan

Herdenken 4 mei

Vrijheid is niet vanzelfsprekend
Het is leven zonder angst en geweld en kunnen zijn wie je bent
Ik weet uit verhalen hoe mensen zich verstopten in kasten en
op zolderkamers vol angst en verdriet
Hoe mensen uit hun huis werden gehaald en naar
concentratiekampen werden gebracht en in angst leefden
Ik ben dankbaar aan hen die hun leven gaven voor onze vrijheid

Marc van der Kooi

Vrijheid

Voor je gezondheid en blijheid
Adolf Hitler hij had geen spijt
Alleen blijheid,
Veel mensen hadden erge onzekerheid
Dat is werkelijkheid
Iedereen raakte elkaar kwijt
Dat is een feit,
Hitler had geen spijt

Gerwin

Oorlog

Het was een hele zware tijd
Oorlog maakt geen onderscheid
Iedereen was bang,
Het was Hitlers ondergang
Toen werden we bevrijd
we staan nu stil bij dat feit
We zijn ontzettend dankbaar
We blijven bij elkaar

Lumi

IN MEMORIAM

JAN JAGER

Op 6 februari 2023 bereikte ons het trieste bericht dat onze zeer gewaardeerde medevrijwilliger Jan Jager plotseling in het ziekenhuis is opgenomen en daar overleden. Op dinsdag 8 februari hebben zijn collega-vrijwilligers van de onderhoudsploeg hem herdacht door de vlag bij het Kazemattenmuseum halfstok te hangen. Veel vrijwilligers zijn bij de afscheidsdienst in Goutum aanwezig geweest. We zullen deze vriendelijke en toegankelijke collega vreselijk missen.

Albert van der Weerd

ALBERT VAN DER WEERD

Op 25 juli 2023 is Albert van der Weerd overleden. Albert was oud-vrijwilliger en was de laatste tijd nog in functie als "wakend oog". Hij woonde nl. op Kornwerderzand en kon zo vanuit zijn huiskamer het Kazemattenmuseum in de gaten houden. Albert is 80 jaar geworden.

Terugblik dagelijkse zaken

Vriendendag op zaterdag 25 maart 2023.

Ruim 30 vrienden trotseerden zaterdag 25 maart de storm om het Kazemattenmuseum te bezoeken. Gelukkig was het binnen lekker warm en stond de koffie met oranjevoet al klaar.

Na de koffie verplaatste het gezelschap zich naar de filmzaal. Hier heette onze voorzitter, Kees Terwisscha, de vrienden en andere belangstellenden welkom. Hij gaf daarna informatie over de plannen op

Kornwerderzand en de plannen voor de toekomst van het Kazemattenmuseum. Het bureau Procap maakt op dit moment een plan voor het onderhoud, beheer en exploitatie van het hele gebied Kornwerderzand. Het kan veel voordeel opleveren om in deze plannen mee te gaan en er op aan te sluiten. Ook ons Bezoekerscentrum zal in de nabije toekomst het nodige onderhoud nodig hebben en er wordt nagedacht over verbouw of zelfs nieuwbouw.

Daarna was het de beurt aan Klaas Groeneveld uit Makkum met een zeer onderhoudend en gedetailleerd verhaal over de vlucht en de ondergang van de Lockheed Hudson en haar bemanning, inclusief 4 geheimagenten.

uit het IJsselmeer. Zij deed verslag van de vele voorbereidingen die nodig zijn om het vliegtuig te bergen. Er zaten 7 bemanningsleden in het vliegtuig, waarvan 4 zijn aangespoeld en 3 waarschijnlijk nog in het vliegtuig aanwezig zijn.

Een nationaal fonds betaalt deze berging, die op 5 september 2023 zal starten. Aan het Kazemattenmuseum is gevraagd of men eventuele wrakstukken tentoon wil stellen in het museum. Het bestuur heeft in principe ja gezegd, maar weet nog niet hoe en wat dit gaat betekenen. De vrienden luisterden zeer geïnteresseerd en vroegen Atty de Haan nog een keer terug te komen als de berging voltooid is.

Na de lunch konden de vrienden in een 4-tal groepen met rondleiders mee om het museum te bekijken. Rond 15.00 uur kon men nog een kopje koffie of thee gebruiken in het Bezoekerscentrum en daarna ging iedereen weer zijns weegs. Eén van de vrienden merkte op dat het de mooiste vriendendag was, die hij had bijgewoond. Dit was vooral te danken aan de rondleiding gaf hij aan. Veel dank aan de betrokken vrijwilligers, die deze dag tot een succes maakten.

Als derde spreker kwam Atty de Haan aan de beurt. Zij is werkzaam bij de Gemeente Súdwest-Fryslân bij de afd. Erfgoed en in die functie betrokken bij de berging van de Lancaster 603

Grote (voorjaars-)schoonmaak

Vier dagen lang is er met veel enthousiasme schoongemaakt in het Bezoekerscentrum. Alles is van zijn plaats geweest en schoongemaakt, van stoelpoten, tot kopjes, planken, wc's, boeken, wanden en noem maar op. Alles staat weer keurig op zijn plaats.

In de keuken is een nieuwe diepvrieskast gekomen met legplanken. Henk en Merk (technisch onderhoud) hebben hiernaast een prachtige werktafel gemaakt op stahoogte! De indeling is nu iets veranderd, maar wel veel functioneler.

STAGE YTSSEN SPOELSTRA

Drie weken lang liep Ytsen Spoelstra uit Hidaard stage in het Kazemattenmuseum. Hij liep stage bij de groenploeg, de technische ploeg en draaide mee in de dienstgroepen voor de museumopening. Snel pakte Ytsen de werkzaamheden op en was behulpzaam bij de meest voorkomende zaken, inclusief kassawerk en het ontvangen van bezoekers. Ytsen volgt de Aeres VMBO in Sneek. Hij doet de richting Horeca. Zaterdag 22 april nam hij afscheid en had als verrassing een flinke hoeveelheid oranjekoek meegenomen. Dat was een paar dagen smullen voor de vrijwilligers die dienst hadden.

Het afscheid duurde niet lang, want Ytsen is inmiddels vrijwilliger geworden bij het Kazemattenmuseum! Geweldig Ytsen!

SPATSCHERMEN

OP DE BRUG VAN

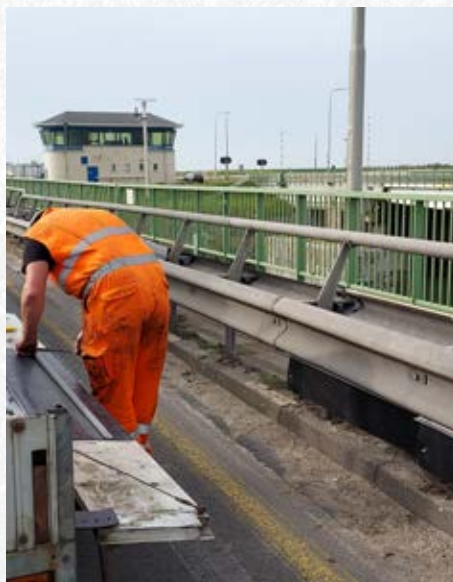
KORNWERDERZAND

Warmte is niet goed voor de draaibruggen op Kornwerderzand. Door uitzetting zijn de bruggen soms niet open te krijgen. Rijkswaterstaat heeft daar iets op gevonden. De bruggen worden gekoeld met zout water uit de Waddenzee.

Voor het openen van de brug is het koelen met water een goede oplossing, maar niet voor bezoekers en vrijwilligers van het Kazemattenmuseum. Er staan waterplassen op het voetpad en de weg. Gevolg is opspattend water door auto's die over de brug door de waterplassen scheuren. Een

ander gevolg van de waterkoeling is dat de trapleuningen vies worden. Vervelend, want de trappen zijn steil en dan kunnen de meeste mensen wel wat houvast gebruiken. Bezoekers komen dan ook regelmatig met vieze handen en soms met besmeurde kleren bij het museum aan.

Gelukkig is dit nu verleden tijd. Rijkswaterstaat heeft "Solidd Steel Structures" uit Sumar opdracht gegeven om onder de vangrails spatschermen te bevestigen zodat het opspattend water wordt tegengehouden. In oktober is het eindelijk zover. Aan beide kanten van de brug naar het Kazemattenmuseum zijn spatschermen aangebracht. Ook is het voetpad over de brug geëgaliseerd. Fijn voor de bezoekers en vrijwilligers die nu hopelijk droog en met schone handen het museum kunnen bereiken.

NIEUW KASSASYSTEEM VOOR HET KAZEMATTENMUSEUM

Het Kazemattenmuseum is m.i.v. het seizoen 2023 overgestapt op een nieuw kassasysteem. Het oude systeem gaf, samen met apart scannen van online tickets en museumkaarten, nogal vaak problemen en een aantal vrijwilligers zat niet graag meer achter de kassa om geen fouten te maken. Ook de financiële administratie had het nodige werk van niet correcte boekingen. Dat zal met het nieuwe systeem (grotendeels) opgelost zijn.

Popke de Vlucht en Ibo de Joode hebben met leverancier TicketTeam de overgang goed voorbereid. In februari kregen zij een training op het kantoor van Ticket Team in Sassenheim en in maart volgden 2 dagdelen in ons eigen Bezoekerscentrum met uitleg voor alle kassamedewerkers.

Aan de kassa in het Bezoekerscentrum is ook een QR-codeprinter gekoppeld zodat we alle winkelartikelen en boeken kunnen coderen en zodoende met de scanner verkopen gemakkelijk kunnen registreren op de kassa.

Daarnaast zijn we ook overgegaan naar het systeem voor online kaartverkoop van TicketTeam.

Het beheer van het systeem is inmiddels overgedragen aan de werkgroep IT-ondersteuning van het Kazemattenmuseum, aan Bennie Dreijer en Popke de Vlucht. Zij worden ondersteund door de supportafdeling van TicketTeam.

Terugblik dagelijkse zaken

BASIS- EN HERHALINGSCURSUS

REANIMATIE EN AED

Je hoopt het nooit mee te maken. Een hartstilstand komt altijd onverwacht. Jaarlijks overkomt het 17.000 mensen die buiten het ziekenhuis getroffen worden door. Volgens de Nederlandse Hartstichting is de kans dat je een hartstilstand overleeft 50 tot 70 procent mits je binnen 6 minuten geholpen wordt. Je hebt dan 90 procent kans om weer helemaal beter te worden. Reanimatie en de inzet van een AED binnen 6 minuten biedt dus een grootste kans op overleving.

De AED- en reanimatietrainingen voor onze vrijwilligers waren er ook weer in 2023. Verdeeld over 2 groepen waren er 23 deelnemers. Sandra Bos van het Antonius ziekenhuis in Sneek was onze instructeur. Sandra legde goed uit hoe belangrijk het is dat je goed diep in de borstkas drukt als je

reanimeert. Er werd herhaaldelijk geoefend op poppen, 30 x drukken en 2 x beademen. Daarna werd de reanimatie uitgebreid met het gebruik van een (oefen-)AED.

Af en toe veranderen regels maar 1 regel blijft en dat is: let altijd eerst op je eigen veiligheid. Want jij en het slachtoffer

hebben er niks aan als jij ernaast komt te liggen.

Alle deelnemers zijn geslaagd en weer in het bezit van een geldig certificaat en ons museum is weer een stukje veiliger geworden. We hebben nu 30 gecertificeerde vrijwilligers!

GESCHIEDENIS VAN DE VESTINGWERKEN

Het boekje "Geschiedenis van de verdedigingswerken", was toe aan een herdruk. Hoewel geschiedenis niet verandert, de kijk op de geschiedenis is wel onderhevig aan verandering. Besloten is tot een herdruk waarin de teksten en foto's waar nodig zijn gecorrigeerd n.a.v. nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Ook is het boekje aangepast aan de nieuwe huisstijl zoals vastgesteld in 2019.

DE SHERMANKOEPSEL EN DE ACTIE OPENINGSWEEKEND, TOPPERS OP SOCIALE MEDIA

Naast de website en persberichten voor de krant gebruiken we ook sociale media om bekendheid van het museum te vergroten en hopen we zo op meer bezoekers. Instagram en Facebook zijn onze sociale mediakanalen. Twee à drie keer per week plaatsen we in het openingsseizoen berichten, vaak van actuele gebeurtenissen of van activiteiten. In de wintermaanden meestal één post per week.

Nieuwsgierig geworden, welke berichten het goed doen? De aankondiging van de "Actie tijdens het Openingsweekend" had 7700 weergaven en 7300 unieke accounts zagen het bericht. Daarna kwam de post "Wie wil ons komen helpen?" waarin een oproep werd gedaan om vrijwilliger te worden. Deze post had 6200 weergaven en een uniek bereik van 4900. Ook het item over de koepel van de Shermantank mocht op veel belangstelling rekenen.

In 2023 hadden we op Facebook 65.500 views/weergaven en 10.400 unieke bezoekers.

We sloten het jaar af met 2047 volgers, ruim 1000 meer dan het jaar daarvoor. Op Instagram hadden we eind december 2023 108 meer en kwamen we uit op 699 volgers. Het bereik is op dit medium veel lager, omdat berichten niet kunnen worden gedeeld en men het museum moet volgen om de posts te zien. Het komt regelmatig voor dat er wordt gereageerd op de geplaatste foto's en tekst.

Men heeft aanvullende informatie of een vraag. Meeste volgers van sociale media komen uit Fryslân, voornamelijk uit Leeuwarden en Sneek en bestaat voor 67% uit mannen.

DINA ERINGA

OOK PAKE EN BEPPE MOCHTEN DIT JAAR GRATIS NAAR HET KAZEMATTENMUSEUM

In de voorjaarsvakantie was het Kazemattenmuseum geopend van woensdag 1 tot en met vrijdag 3 maart. Meestal mogen kinderen "op vertoon van" een betalende pake, beppe of andere volwassene gratis naar het Kazemattenmuseum. In het voorjaar van 2023 hoefden echter pake en beppe en andere bezoekers ook geen entree te betalen. Waarom? Dat had te maken met de vervanging van het kassasysteem van het Kazemattenmuseum. Er was tijdelijk geen kassa aanwezig en pinnen kon ook niet. Vandaar dat het bestuur besloten had dat de toegang voor alle bezoekers gratis was. Voor de kinderen lag zoals gewoonlijk een speurtocht klaar die langs diverse kazematten voerde.

TRAINING RONDLEIDERS/ BEGELEIDERS VAN GROEPEN IN 2023

In drie bijeenkomsten is er een training georganiseerd voor rondleiders en begeleiders.

In deze praktische training is een aantal aspecten die we tegenkomen tijdens rondleidingen besproken en geoefend. Speciaal is gelet op kennisoverdracht en taalgebruik, lichaamshouding, stemgebruik, contact met de groep, afwisseling in manieren van overdracht, vragen stellen, actief luisteren en schakelen.

Daarnaast is geoefend in verbale en non-verbale presentatie. Zaakkundige kennisoverdracht, routes door de vaste exposities, structureren van het verhaal en volgen van een rode draad (inhoud en opbouw).

Andere belangrijke onderdelen zijn: afstemming op interesses van de groep, niveau en wensen van de groep, interactie met de groep, inleving en

aanpassingsvermogen en het stimuleren van openheid en reflectie bij de bezoeker en het oprekken van diens referentiekader.

Na de training, wanneer de aspirant-rondleider en mentor aangeven dat het begeleidingstraject succesvol is doorlopen, wordt het traject afgesloten met een rondleiding samen met een trainer.

Wanneer de rondleider zich comfortabel voelt in het rondleiden/begeleiden van groepen volwassenen kan worden gesproken over de mogelijkheid om ook onderwijs- en educatieprogramma's te gaan begeleiden.

Alle deelnemers hebben de training succesvol doorlopen.

DE WERKGROEP EDUCATIE.

MUSEUMWEEKEND

Aggregaat

De techneuten onder de bezoekers kunnen hun hart ophalen bij het dieselaggregaat in Kazemat B. De elektriciteitsvoorziening werd in oorlogstijd geregeld met dieselaggregaten. Eén van de in het museum aanwezige aggregaten is door vrijwilliger Henk van der Velde gereviseerd en draait weer als een tierelier. Ook tijdens het museumweekend. Het gaat om een Ford 4-cilinder dieselaggregaat dat tijdens de koude oorlog is geplaatst. Het oorspronkelijke, een 1-cilinder Kromhout-Gardner aggregaat, was na de oorlog niet meer aanwezig.

Radiozendamateurs

Op zaterdag 1 en zondag 2 april waren radiozendamateurs aanwezig in het Kazemattenmuseum. Zij houden zich hobbymatig bezig met het verzenden en ontvangen van berichten. Met radiozendapparatuur maken ze radioverbindingen met collega-amateurs over de gehele wereld. Oude legerapparatuur uit de periode van de Koude Oorlog wordt gebruikt om demonstraties met morse seinen te geven. Dat is één van de oudste methoden om berichten te versturen, waarbij elke letter een unieke punt-streep code kent.

"In het weekend van 1 en 2 april heeft een aantal amateurs van onze afdeling het station PA6KWZ in de lucht gebracht vanaf het Kazemattenmuseum op de Afsluitdijk. Er werd gebruik gemaakt van diverse

apparatuur en antennes. Het ruisniveau op de locatie was een verademing vergeleken met thuis. Geen uitslag van de S-meter op een vrije frequentie op een 40 meter band is iets wat de meeste amateurs tegenwoordig zelden meemaken.

Het bezoekend publiek werd te woord gestaan door operators die niet achter een set zaten. Ook was het mogelijk om met een seinsleutel je naam te proberen te zenden. Elke serieuze poging werd beloond met een certificaat".

Re-enactment groepen

Tijdens het museumweekend waren er maar liefst zeven re-enactment groepen aanwezig in het Kazemattenmuseum. Zij vormden een "levende geschiedenis" en beeldden historische gebeurtenissen uit of speelden deze na.

De deelnemers waren in historische uniformen of kleding. Dat waren de groep DKA (Dutch Kust Artillerie), de Kriegsmarine, de historische brigade van de Marechaussee en het Korps politietroepen. Een andere groep beeldde de Prinses Irenebrigade uit. De groep luchtwachtdienst 1939-1940 was ook aanwezig met een display.

NL DOET IN HET KAZEMATTENMUSEUM

U kent ongetwijfeld deze actie? Zelfs de koninklijke familie doet er aan mee! Maar zij waren deze keer (helaas) niet bij het Kazemattenmuseum! Maar wie wel acte de présence gaven waren de leden van de Lions International, afdeling Sneek/Bolsward. Traditiegetrouw dragen zij al vele, vele jaren hun steentje bij in de vorm van menskracht. Meestal zijn ze bezig met het verplaatsen en aanvullen van nieuwe verse schelpen op de paden van de loopgraven. Om hun uithoudingsvermogen te testen kiezen wij er ook wel eens voor, dat zij op vulgrond naar het museumterrein moeten kruien. Alleen de sterksten blijven dan over. En intensief is het. Op een vlak terrein is het een peulenschil. Maar het museumterrein heeft ook behoorlijke hellingen. En dat maakt het extra zwaar. Maar, dat heeft de praktijk wel geleerd, de kruiwagen niet tot aan de rand beladen, dan is het wel te doen.

Zaterdagmorgen 11 maart rond 9 uur, onder een strak blauwe hemel, kwamen ca. 18 leden binnendruppelen, bij het Kazemattenmuseum. Deze keer was een behoorlijk grote groep vrouwelijke deelnemers aanwezig. Bij aankomst stond de koffie incl. lekkernij reeds klaar. De weersverwachting voor zaterdag leek allerm minst positief. De vrijdag voorafgaand zware sneeuwbuien en aansluitend nachtvorst. De Lions waren niet zo zeker van hun zaak. Gaat het wel door? Maar de organisatie is niet voor één sneeuwbuie te vangen. Dus: doorgaan! De activiteit was om schelpen te kruien naar de loopgraven op het voorste terrein én als verrassing ook op het achterste terrein. Met als toetje voor de mannen, nog wat grond

verplaatsen onderaan bij Kwazemat XIV en dat naar het boven-terrein te brengen. Zo konden de gaten in de graszoden weer wat opgevuld worden. En wat ging het goed. De mannen en vrouwen schepten de schelpen en modder op dat het een lieve lust was. Om onze waardering, namens het bestuur, voor hun zware fysieke inzet te onderstrepen, was er rond 10.30 een lekkere snack. Na afloop hebben we alles nog even geëvalueerd en gezamenlijk ter afsluiting nog een drankje gedronken, incl. nog een laatste snack(je).

Dankzij de medewerking van Level hadden wij deze keer weer de beschikking over 11 kruiwagens. Inclusief die van het museum waren maar liefst 14. En dat zet zoden aan de dijk. Niemand hoefde te wachten wanneer een kruiwagen weer gevuld was. Efficiënt werken dus.

Vier vrijwilligers van de Groenploeg waren deze morgen present voor de aanwijzingen, de bediening, de koffie en de catering. Al met al een geslaagde activiteiten-morgen met positieve reacties. Afgemat, maar met een voldaan gevoel trokken de leden rond 12.30 uur weer huiswaarts. Het was een zinvolle morgen! Volgend jaar maar weer!!

LEZING JOËL STOPPELS OP VRIJDAG 28 APRIL 2023

Alhoewel het aantal aanmeldingen aanvankelijk niet zo vlot liep, waren er toch een dikke 30 belangstellenden aanwezig voor de lezing van Joël Stoppels over de

bevrijding door de Canadezen van Noord-Nederland. Het was een zeer geslaagde avond. Joël heeft ontzettend veel parate kennis over het onderwerp.

Voor sommigen misschien iets te gedetailleerd, maar voor anderen kon het juist weer niet gedetailleerd genoeg zijn. Joël gaf aan dat hij naderhand diverse complimenten had ontvangen voor de lezing en dat men hem ook nog aanvullende informatie zou sturen. Momenteel schrijft Joël Stoppels samen met Harold de Jong een boek over de bevrijding van het noorden van Nederland in april en mei 1945. Door uitvoerig onderzoek in de Canadese archieven is er veel nieuwe informatie bovengekomen.

De reeks lezingen was een initiatief van de gezamenlijke WO II musea, te weten: Bezoekerscentrum Mar en Klif, Warkums Erfskip en de Oorlogszolder, de Tiid (Titus Brandsma), Museum Bescherming Bevolking en het Kazemattenmuseum. Vorig jaar hebben deze musea gezamenlijk een aantal fietsroutes en een autoroute gelanceerd. Hieraan is ook een grote bijdrage geleverd door Joël Stoppels en zijn organisatie Battlefield Tours. We hopen dat deze routes, alsmede de dit jaar geopende Canadian Trail, weer een ander soort publiek naar onze musea zal voeren.

VERSLAG BUNKERDAG

3 JUNI 2023

De Nationale Bunkerdag op zaterdag 3 juni was landelijk een groot succes. Waarschijnlijk door de oorlog in Oekraïne is de belangstelling voor de bunkers en kazematten groter dan in voorgaande jaren. Het Kazemattenmuseum kon 290 betalende bezoekers verwelkomen en nog eens ongeveer 60 bezoekers, die elders al een polsbandje hadden gekocht. Voor het publiek waren er diverse extra attracties. Zoals de DAF-club met een aantal voertuigen en een tentenkamp.

De re-enacters zijn een mooie aanvulling op het verhaal dat ons museum vertelt. Ons Bezoekerscentrum had op 3 juni een recordomzet, o.a. door de vele verkochte boeken.

MUSEUMNACHT IN HET KAZEMATTENMUSEUM

De nacht van het Museum op 30 september was zeer geslaagd. Zeker wat betreft het aantal bezoekers. Het is de hele dag druk geweest. In de avond telden we 168 bezoekers en over de hele dag 321. Het weer hielp enorm hierbij. Er was een aangename temperatuur en het was droog! De bezoekers ontvingen bij de entree een

led-lampje waarmee ze de donkere stukken konden verlichten. Ook was er gezorgd voor sfeer door olielampjes en (elektrische) kaarsjes op verschillende plekken (trappen) te plaatsen.

Het zoeklicht was weer een zeer groot succes vooral door de uitleg door Lieuwe Ypma. Henk van der Velde heeft het dieselaggregaat kunnen laten draaien. Een compliment voor de technische dienst is hier wel op zijn plaats omdat het hen gelukt is het zoeklicht en het aggregaat te repareren, zodat deze gedemonstreerd konden worden. Dat was best nog wel spannend om dit op tijd te realiseren.

Ook konden de bezoekers soldaten van diverse re-enactment groepen tegenkomen. De bezoekers waren erg enthousiast over hun bezoek aan ons museum en velen zegden toe ook overdag de exposities nog eens goed te komen bekijken.

De inzet door de grote groep aanwezige vrijwilligers, heeft flink bijgedragen om de ontvangst van al die bezoekers in goede banen te leiden en hen een gevoel te geven dat ze welkom zijn in ons museum

COOLE KIDSNACHT 2023

Een nachtelijke reis door het Kazemattenmuseum

De Coole Kidsnacht in het Kazemattenmuseum is voor kinderen en ouders en grootouders of andere begeleiders een spannende belevenis!

De kazematten op Kornwerderzand zijn gedeeltelijk onder de grond gebouwd en in het donker bijna niet meer zichtbaar.

Hoe cool is het om dan door de donkere paden te lopen op zoek naar de ingang van de kazematten om opdrachten uit te voeren en het zoeklicht te bedienen. Dat kan met een ledlampje dat je gratis krijgt. Je mag natuurlijk ook zelf een zaklamp meenemen maar dat hoeft dus niet. En, je hebt gratis toegang!

Wie ouder is dan 12 jaar betaalt de normale toegangsprijs. Met een Museumkaart mag je ook gratis naar binnen.

Doe mee! Je bent van harte welkom op vrijdag 20 oktober van 17.00 uur tot 21.00 uur. De spannendste reis maak je als het donker is.

Aanmelden kan op educatie@kazemattenmuseum.nl

Verslag Coole Kidsnacht 2023

De weersomstandigheden voorspelden niet veel goeds voor de Coole Kidsnacht van 20

oktober. Een echte storm en veel, heel veel regen.

Maar om 17.00 uur waren wij er klaar voor om ouders met kinderen te ontvangen. In verband met de stormwind en regen konden we niet door de voordeur, dus werd de nooduitgang van het Bezoekerscentrum gebruikt.

Dan stel je je de vraag wie zal er onder deze weersomstandigheden de tocht naar de kazematten wagen. Maar ja zomaar stoppen is ook geen optie want dan is de teleurstelling nog veel groter voor hen die toch de tocht ondernemen.

En ja hoor, om 18.00 uur de eerste bezoekers. Ouders met kinderen uit Brabant. Dan weer een tijd niks en zowaar nog een echtpaar met kinderen en tenslotte het derde echtpaar als hekkensluiters. Om 21.00 uur de balans opgemaakt 14 bezoekers hebben we welkom kunnen heten. Jammer? Ach ja het is zoals het is. Volgend jaar zijn de omstandigheden vast beter.

Nog een voordeeltje. De opdrachten voor volgend jaar zijn klaar.

VERHALENVOND 2023

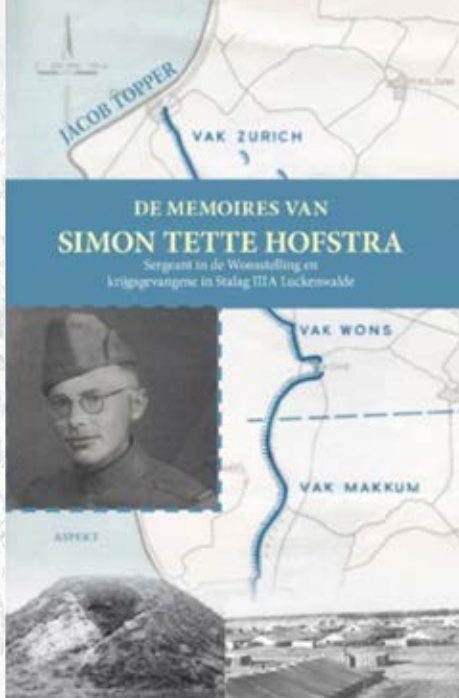
Op vrijdag 17 november was de provinciale Verhalenavond en ook het Kazemattenmuseum had deze avond 3 verhalenvertellers, te weten Jacob Topper, Tryntsje de Boer en Ulbe Boes. Ongeveer 15 bezoekers en enkele vrijwilligers konden genieten van de mooie verhalen in een intieme sfeer.

Jacob Topper vertelde in het Bezoekerscentrum over de totstandkoming van zijn boeken, De Wonsstelling, Het IJsselmeerflottielje en De Memoires van Simon Tette Hofstra. Vooral bij het boek De Wonsstelling was het nog een hele zoektocht om aan de juiste informatie te komen. Dit boek was gereed bij het 25-jarig bestaan van het Kazemattenmuseum in 2010.

Daarna heeft hij zich verdiept in de strijd op het IJsselmeer. Met aanvankelijk slechts acht gevorderde motorsleepboten moest de Koninklijke Marine in oktober 1939 voorkomen dat Duitse troepen vanuit de oostelijke IJsselmeerhavens een landing zouden kunnen uitvoeren op de Noord-Hollandse IJsselmeerkust. Aan de hand van vele authentieke verslagen, waarbij ook het originele Duitse aanvalsplan voor de oversteek over het IJsselmeer, heeft Jacob Topper dit boek in 2012 kunnen voltooien.

Het boek "De memoires van Simon Tette Hofstra" kwam tot stand toen hij werd benaderd door de dochter van sergeant Hofstra. Zij stelde het dagboek van haar vader ter beschikking en een schoenendoos vol brieven. Dit boek is gepubliceerd in 2015.

Met deze 3 boeken is er een compleet beeld geschetst van de oorlog in de meidagen van

1940. De dochter van sergeant Hofstra was op 17 november aanwezig.

De tweede verhalenverteller was mevrouw Trynitsje de Boer in Kazemat XIV. Zij vertelde

het verhaal van haar pake en beppe in Wons tijdens de capitulatie en de oorlog. De boerderij van deze familie is zowel aan het begin als aan het eind van de oorlog helemaal verwoest.

Tenslotte vertelde onze vrijwilliger Ulbe Boes over zijn reizen die hij in goede tijden met zijn vrouw maakte naar de USA. In 1980 gingen ze met z'n tweeën naar de Olympische Spelen in Lake Placide. Sijtje van der Lende (een collega van mevrouw Boes) deed toen mee met het schaatsen.

In 1983 brachten ze een bezoek aan New York en Washington. Ze bezochten o.a. het graf van J.F. Kennedy, Het Witte Huis en het Capitool. Voor een bezoek aan Het Witte Huis moest je 's morgens vroeg uit je bed om vanaf 6.00 uur in de ochtend een kaartje te bemachtigen. Ulbe vertelde zijn verhaal in Kazemat IV, de commando-kazemat van Kapitein Boers, ondersteund met foto's van de reizen.

Terugblik vrijwilligerszaken

KAZEMATTENMUSEUM ZOEKT VRIJWILLIGERS

Deze banner hangt aan onze hoofdingang/werkplaats, zichtbaar voor alle verkeer uit Noord-Holland, helemaal als er weer eens gewacht moet worden voor de brug. Op veel plaatsen in Friesland en in de kop van Noord-Holland zijn posters opgehangen en flyers uitgedeeld.

Van een tiental vrijwilligers hebben we in 2023 afscheid genomen. Maar door de wervingsacties hebben we al 13 nieuwe

vrijwilligers kunnen begroeten en staan er nog een aantal voor de start in 2024. Hierdoor is er voor wat betreft het totaal aantal vrijwilligers al een positief resultaat behaald.

We zijn er echter nog lang niet. Met elkaar doen we ons uiterste best om op allerlei manieren nog meer vrijwilligers te werven voor ons Kazemattenmuseum.

DE VRIJWILLIGERS- AVOND OP 22 MAART WERD GOED BEZOCHT

Na een welkom door de voorzitter Kees van Terwisga van Scheltinga, wordt kort stilgestaan bij het overlijden van (oud-)vrijwilligers. Hierna worden we door de voorzitter bijgepraat over de toekomstplannen op lange termijn voor Kornwerderzand en het Kazemattenmuseum in het bijzonder. Henri Meijering (Publieke zaken) geeft een blik op de in 2023 te verwachten activiteiten en evenementen. Bernhard Kraan (Financiën) toont de balans- en exploitatiecijfers over 2022 en licht de begroting voor 2023 toe. We zijn een gezonde organisatie, maar moeten wel goed bewaken wat wel kan en wat niet. Simon de Vries was lange tijd de jongste vrijwilliger bij het Kazemattenmuseum, maar hij is van de troon gestoten door Jurje Tazelaar. In een korte verhandeling vertelt Simon o.a. hoe hij bij ons museum terecht is gekomen, wat hij zoal naast het museum doet en ook vertelt hij over zijn huidige opleiding en doelen. Tenslotte, na afhandeling van een aantal zaken in de rondvraag, rond de voorzitter de vergadering af en is het tijd voor een gezellig samenzijn met een borrel en een hapje.

VRIJWILLIGESAVOND NAJAAR

De vrijwilligersavond in de Groene Weide in Bolsward op 18 oktober.

De voorzitter, Kees Terwisscha, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Hij vindt het fijn om te zien dat er weer zoveel belangstelling is voor de jaarlijkse najaar-vrijwilligersavond.

De voorzitter neemt ons mee voor een terugblik op het afgelopen jaar en een kijkje naar de toekomst. We hebben qua bezoekers een goed 2023 gehad, lopen redelijk in de pas met de begroting. We hebben meer uitgegeven dan verwacht, maar ook meer aan de ontvangstenkant, dus dat loopt wel los. De plannen voor Kornwerderzand en het Kazemattenmuseum vorderen, maar er is nog te weinig aandacht voor ons museum vindt de voorzitter. Actie dus!

We naderen ons 40-jarig bestaan (in 2025), en dat betekent dat er nu het momentum is om eens te kijken hoe toekomstbestendig ons

museum is. Het bestuur heeft besloten om te onderzoeken of een nieuw museumgebouw tot de mogelijkheden behoort. Om dit onderzoek te betalen is een bedrag van € 50.000,- toegezegd door het samenwerkingsverband De Nieuwe Afsluitdijk.

Ook 80 jaar vrijheid is een onderwerp dat ons al bezig houdt. Met betrekking tot beide mijlpalen vraagt het bestuur om ideeën van de aanwezigen.

Verder zijn nog belangrijk om te noemen de geplande berging van de Lancaster die neer stortte in het IJsselmeer en de plannen om een monument toe te voegen aan ons monumentenplein voor onze Canadese Bevrijders.

Tenslotte wordt nog afscheid genomen van enkele vertrekkende vrijwilligers en na de rondvraag sluit de voorzitter de vergadering en gaan we ons richten op even gezellig keuvelen met een hapje en een drankje.

UITSTAPJE VRIJWILLIGERS OP ZATERDAG 18 NOVEMBER 2023

Een 40-tal vrijwilligers en partners was van de partij om een bezoek te brengen aan het Museumplein in Grootegast. 35 personen stapten op deze regenachtige zaterdagmiddag om half 1 in de bus van ITS in Bolsward. De rest ging met eigen vervoer.

Museumplein Grootegast heeft drie musea en een restaurant onder één dak. Eenmaal aangekomen hoefden we niet weer naar buiten en dat was maar goed ook, want het bleef de hele middag regenen.

We werden ontvangen met koffie en appeltaart en daarna splitsten we ons op in 3 groepen om elk met een rondleider op pad te gaan. Voor ons als vrijwilligers van het Kazemattenmuseum maakte vooral het Victory Museum grote indruk. Het Victory Museum beeldt, door middel van een aantal prachtige opstellingen, verschillende beelden van de Tweede Wereldoorlog uit.

Vol bewondering hebben we gekeken naar alle militairen, voertuigen zoals tanks, jeeps,

vrachtwagen en zelfs een vliegtuig. Allemaal uit verschillende landen, die betrokken waren bij WO II. De bijbehorende geluiden zorgden voor een bijzondere indrukwekkende beleving en ervaring. Eén tank kon je zelf "starten". Op de borden kon je informatie lezen over de opstellingen en welke voertuigen er stonden. Naast de opstellingen zijn er vitrines ingericht met allerlei objecten uit de Oorlog, vanuit civiel en militair perspectief. Een leerzaam, indrukwekkend en bewonderenswaardig museum.

In het Legio Museum kun je van alles zien, leren en doen wat te maken heeft met Lego. Het Legio Museum is 900 m2 groot en zit in het voormalige LEGO Nederland pand. Een historische, aangezien het bedrijf hier gevestigd is geweest van 1963 tot 1998. Het museum heeft een eigen collectie en diverse verzamelaars hebben hun materiaal beschikbaar gesteld, zodat er een brede collectie Lego is.

Zo kan je zien hoe Lego is ontstaan in 1932 en ontwikkeld is naar hoe het nu is.

Er zijn vitrinekasten te bewonderen met diverse lego collecties en tentoonstellingen. Zo is het Groninger Museum nagebouwd, het gemeentehuis van Grootegast, Cars auto, een groot treinspoor, de Waterpoort van Sneek, Paleis Het Loo en nog heel veel meer.

Aan de legotafels is ook genoeg mogelijkheid om zelf aan de slag te gaan met lego. Ook hier vrijwilligers, die van geschonken legocollecties weer het oorspronkelijke model proberen te

bouwen. Ontbrekende onderdelen zijn nog steeds bij te bestellen.

De Museumdrukkerij laat de geschiedenis zien van het drukken vóór het computertijdperk. Er staan diverse machines, achter de hekken, die je kunt bekijken en ook hier mensen om vragen te beantwoorden of om een kerstkaart voor je te drukken.

Aan het eind van de middag konden we in het restaurant terecht voor een drankje en een Oosterse maaltijd. We lieten het ons goed smaken. Om half 7 stond de bus weer voor en over precies een uur waren we terug in Bolsward.

Terugblik Museale Zaken

AFSCHEID OUDE SHERMANKOEPSEL

Op 8 januari om 9.15 uur is de geschutskoepel van de Sherman tank bij Kazemat VII weggehaald. Deze actie is tot stand gekomen door een overeenkomst van het bestuur van het Kazemattenmuseum met de BAIV (British American Infantry Vehicles). Deze organisatie knapt legermateriaal op, dat met name dateert uit de 2e WO en had grote interesse in de geschutskoepel van ons museum. Maar gelukkig komt er een andere geschutskoepel voor in de plaats. Het vervangende (originele) model is de koepel

die eerder gemonteerd was op één van de 4 Sherman tanks, die ingegraven waren tijdens de Koude Oorlog. En dat was op dezelfde locatie waar onze koepel was geplaatst. Uiterlijk is er niet heel veel verschil met de vervangende geschutskoepel, maar de loop is aanmerkelijk langer dan de

voorgaande. Daardoor oogt de nieuwe koepel ook fors. En dat is uiteraard weer een positieve aanwinst voor het museum. Deze hele actie is in 4 dagen voorbereid! Hoe flexibel kan onze museumorganisatie anticiperen op zo'n actie! Indrukwekkend. Bijzondere dank komt Henk van de Wetering toe, want hij heeft vanwege zijn contacten met de ex-collega's van het Lorentz sluiscomplex Kornwerderzand kunnen regelen dat Rijkswaterstaat toestemming gaf om het terrein bij het sluiscomplex te

gebruiken voor de opstelling van de kraan. Dat deze actie zo vroeg op de eerste werkdag in januari plaats kon vinden, had ook te maken vanwege de beschikbaarheid van de grootste kraan van KTF Harlingen (max. 500 ton!). Dat de Friese én landelijke media belangstelling hadden voor deze actie is buitengewoon. Mede dankzij journalist Willem van Elschot van Omrôp Fryslân. Hij was zó enthousiast over dit project dat hij ter plekke besloot om ook een videoreportage te maken.

BRUG IS COMPLEET

Afgelopen herfst is de Groenploeg gestart met het bouwen van een brug over de loopgraaf tegenover de ingang van Kazemat VII. Het ontbrak nog aan passende leuning en die zijn 16 januari gemonteerd. Bezoekers kunnen nu een rondje Kazemat VII lopen. Het was uiteindelijk toch nog wel een hele klus. Want zonder ooit een brug te hebben gebouwd, hebben 2 leden van de Groenploeg, Henk en Sjerp, de stoute schoenen maar aangetrokken. Wat is eigenlijk een geschikte hoogte, breedte en lengte? En hoe ga je de brug bouwen tegen zo weinig mogelijk kosten? Want een kunst is het om het zo voordelig mogelijk te doen. Waarbij de veiligheid ook nog een belangrijke rol speelt.

En dat is de beide vrijwilligers gelukt dankzij een donatie van een deel van het materiaal door een onderaannemer. De 7 meter lange brug is nu gereed inclusief de leuning. Een passend geheel in deze omgeving. Rondje Kazemat VII is er klaar voor. Bezoekers kunnen nu genieten van een weids overzicht over de binnenhaven, het IJsselmeer en ook het sluiscomplex.

SNOEIWERK - TOT SLOT...

Het snoeiplan buitenterrein Kazemattenmuseum was opgedeeld in fasen en uitgesmeerd over een periode van 3 jaar. Wij zijn gestart in de winter 2019/2020 en dit voorjaar is dus de laatste fase. Het doel was om de kenmerken van het museumterrein te benadrukken. Het voorste museumterrein is nu in de staat zoals het opgeleverd is medio 1934. Lange tijd was het een sterk begroeid terrein maar is nu open en beter toegankelijk met ruim zicht op de Afsluitdijk, Waddenzee en IJsselmeer. Met daar tussenin de verdeckte kazematten.

De uitvoering van het snoeiwerk op het achterste museumterrein is afgerond. Al het snoeihout is opgeruimd en er is nu royaal uitzicht op de omgeving vanaf de achteringang, met nu de mogelijkheid voor een rondje Kazemat VII inclusief het zicht op de waarnemingskoepel op het dak. Met name de nog te plaatsen (gerestaureerde) geschutskoepel krijgt nu een prominente en duidelijk zichtbare plek op het terrein. Rondom en langs de loopgraven groeien ligusterstruiken. Deze blijven staan omdat die nou juist een kenmerk zijn van de periode Koude Oorlog. Tot onze grote verrassing hebben wij ook nog 2 schuttersputten ontdekt t.o. de ingang van Kazemat VII. Deze zijn blootgelegd en binnenkort wordt om deze putten een omheining geplaatst zoals bij de andere op het voorterrein.

Het gedeelte van het achterterrein dat gesnoeid is bleek hobbelig en oneffen. Daarom hebben wij afgelopen maanden deze plekken aangevuld met opvulgrond. Nu nog even inzaaien en oogt straks alles mooi groen en overzichtelijk. Een vlakkere ondergrond maakt het maaien een stuk aangenamer

en is ook plezieriger voor de wandelende bezoeker.

Het laatste project van het snoeien betreft het frezen van de stobben op het voorterrein en dan met name op de hoge taluds tegenover Kazemat IV en XIV. Hiervoor wordt een gespecialiseerd bedrijf ingehuurd omdat onze Groenploeg niet bij machte is dit te doen. Het frezen wordt uitgevoerd met zwaar materieel en kan alleen plaatsvinden bij een lange droge periode. Wanneer de ondergrond te nat is wordt de zode teveel beschadigd. Dus dit laatste project nog afwerken en dan

is al het snoeiwerk klaar! Wij hebben dit project met veel plezier uitgevoerd; vooral ook omdat in het afgelopen seizoen veel bezoekers hun waardering kenbaar hebben gemaakt in woord en geschrift. En het zou nog mooier zijn wanneer weer veel nieuwe bezoekers vanaf 1 april kunnen genieten van de goed onderhouden museumterreinen.

Maandag 19 juni zijn de laatste ligusterstronken weg gefreesd op de taluds tegenover Kazemat IV en XIV. Waarschijnlijk zijn de ligusters geplant medio 1970 of daaromtrent? Oud waren deze stronken zeker! Het heeft even geduurd maar deze maand is het project afgerond. In 2020 is de Groenploeg begonnen met de herstructurering van het voorste gedeelte van het museumterrein. In de eerste fase zijn alle bramen, bomen, brandnetels, ridderzuring

en al die andere opgroeiende struiken gesnoeid en weggezaagd op de vlakkere gedeeltes. De stronken langs de loopgraven zijn in de afgelopen jaren door eigen mensen en speciale machines weg gefreesd en opgeruimd.

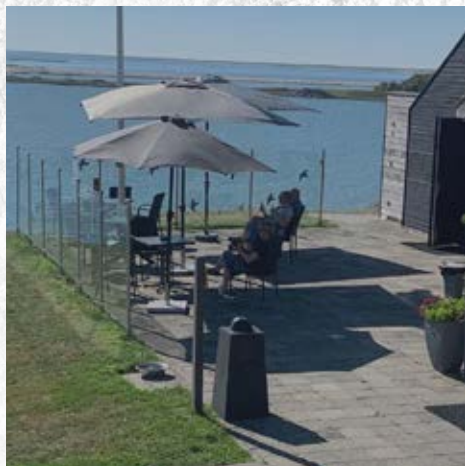
Wat nog resteerde waren de stronken op de hoge taluds. Omdat de kazematten ook niet in één dag gebouwd zijn vroeg dit meer tijd dan gepland en tevens moest het financieel ook nog haalbaar zijn. Daarom is dit project in drieën geknipt.

Omdat de taluds slecht te bereiken waren moest er een speciale machine aan te pas komen om dit freeswerk te kunnen uitvoeren. Afgelopen winter is de aannemer langs geweest om alles te bekijken en toen is besloten dat het werk alleen uitgevoerd kon worden mits de bovengrond kurkdroog was. En dat was dus deze periode.

Iedereen weet natuurlijk wanneer je kurkdroge (klei)grond gaat bewerken tijdens een droge periode, er grote stofwolken ontstaan. En dat gebeurde dus afgelopen maandag ook. De kazematten werden in een mist van stof omhuld. Gelukkig waaide het hard zodat al het stof richting de Waddenzee verdween. Het oogt nu allemaal wat kaal mede door het droge weer. Wanneer de eerste regen valt zal het complete voorste museumterrein straks ogen als een groene oase. Net zoals het was toen de kazematten zijn opgeleverd in 1934. Dit project was tevens een diepe wens van onze conservator Wim Stienstra. Zijn wens is nu ten uitvoer gebracht en kunnen wij dit project nu afsluiten. Ten overvloede nog even dit: de ligusters langs de loopgraven op het achterste terrein, blijven staan. Ook dat was een wens van conservator Wim Stienstra. Om ze in model te houden worden ze periodiek wel geknipt. Want dat staat wel zo netjes!

NIEUWE PARASOLS OP HET TERRAS

Eén parasol op ons terras bij het Bezoekerscentrum is vaak te weinig gebleken. Zeker bij warm weer waarbij onze gasten graag buiten hun consumptie willen

gebruiken. Parasols zijn natuurlijk kwetsbaar, zeker in zo'n klimaat zoals dat bij ons museum soms huishoudt. Dus het moest stevig materiaal zijn waaruit de parasols zijn gemaakt. Ook moest de opslagruimte worden klaar gemaakt voor drie parasols. We hebben naast de al aanwezige parasol nog twee aangeschaft. Men kan dus comfortabel in de schaduw buiten genieten van onze mooie omgeving met uitzicht over het museumterrein en het IJsselmeer.

Radioreparatie

Vrijwilliger Arjen heeft deze radio uit de jaren 40-45 weer tot leven gebracht. Hij heeft een hele opfrisbeurt gehad, correcte 1944 meter erin, correcte antenne plug en alle knoppen weer gepolijst. En hij werkt weer!

TECHNISCHE ONDERHOUDSDIENST

Het jaar begon voor ons wat slecht, door het overlijden van onze zeer gewaardeerde collega Jan Jager. Dit is in onze ploeg hard aangekomen, het heeft een tijdje geduurd voordat we de draad weer hadden opgepakt.

Inmiddels hebben we er dit jaar ook 3 nieuwe medestrijders bijgekregen in de technische groep.

Een greep uit onze werkzaamheden.

- Het schilderwerk aan de kazematten, bijv. de schietgaten van Kazemat VI. Ook de kassa en wc op het achterste terrein zijn geschilderd en op diverse plaatsen gerepareerd. Staat er weer geweldig bij.
- Reparatie van de keerwanden bij Kazemat IV, het op metselen van betonblokken. Een groot project, veel grondverzet, fundatie storten ed.
- We hebben ook meegewerkt aan de grote schoonmaak van het Bezoekerscentrum en blijven dit in de toekomst doen.
- Verhelpen van twee grote storingen aan de zoeklichtinstallatie. We zijn begonnen met verbeterpunten en veiligheidsaanpakken. Hierdoor hopen we op minder grote storingen.
- Ook het kleine zoeklicht had een storing. Losgeraakt van het plafond en had onder spanning van 220v kunnen raken. Constructie verbeterd en stuurspanning naar 24v.
- Ook de waterbak met het staartwiel kreeg een grote onderhoudsbeurt. Het bleek dat de waterpomp defect was.
- In aggregatruimte C is een nieuwe zekeringkast/stroomverdeling geplaatst. De oude stalen kasten waren zwaar aangetast door vocht, de deur kon niet dicht. Alles is nu weer in veilige toestand.
- De in aggregatruimte C aanwezige dieselmotor wordt weer gangbaar gemaakt.
- Tekstplaat marine monument opnieuw ingekleurd.
- Voor alle kazematten zijn reservesleutels gemaakt.
- We hebben van de Noordelijke legervoertuigen uit Bolsward een nieuw wachthokje gekregen. Dit gaan we nog wat opknappen.
- Ook onze poseer/foto soldaat bij het Bezoekerscentrum is opgeknapt, de gehele constructie vernieuwd.

Tenslotte hebben we bezoek gehad van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat i.v.m. aanwezigheid van en omgang met asbest. Er worden labels geplaatst in/op verdachte plekken, zodat elke vrijwilliger gelijk weet waar het nog aanwezig is. In diverse stalen zekeringsdeksels is het al vervangen.

TAKELSPEKTAKEL IN HET KAZEMATTENMUSEUM

Op maandagochtend 4 september kreeg het Kazemattenmuseum weer een Sherman Firefly koepel. Een Sherman Firefly koepel is die ochtend op spectaculaire wijze met een grote telescoopkraan in het museum geplaatst. De Sherman Firefly koepel vervangt de 105 mm Sherman koepel die in januari 2023 is weggehaald door BAIV in Nederweert. BAIV is wereldwijd een toonaangevende organisatie voor de restauratie van militair cultureel erfgoed. Een Sherman Firefly is een aan de Britten geleverde Amerikaanse Sherman tank, die tijdens de Tweede Wereldoorlog door

de Britten werd voorzien van het veel effectievere Engelse 17-ponder anti-tank kanon. Na de Tweede Wereldoorlog is een aantal van deze Firefly tanks overgedragen aan het Nederlandse leger. Vanaf 1961 werd de NAVO-verdedigingslijn verder Duitsland ingelegd en werd de Afsluitdijk strategisch van minder belang. In de jaren erop werd de Stelling Kornwerderzand weer ontmanteld. Daarbij zijn toen ook de originele in het beton gestorte M4 Sherman Firefly koepels opgeruimd en verdwenen. In de jaren negentig kreeg het museum van defensie

een Sherman 105 mm koepel aangeboden. Een mooi aandenken aan wat er op Kornwerderzand had plaatsgevonden tijdens de Koude Oorlog. Het Kazemattenmuseum exposeerde die koepel terwijl dat eigenlijk een Sherman Firefly koepel zou moeten zijn. Eind 2022 kwam het bestuur van het museum in contact met British American Infantry Vehicles B.V. uit Nederweert. BAIV was namelijk op zoek naar een 105 mm Sherman koepel voor de afronding van de volledige restauratie van een Sherman 105mm M4 A3 tank. Het idee was om in Nederweert een reproductie te maken van de koepel uit het Kazemattenmuseum. Tijdens een

bezoek van BAIV aan het Kazemattenmuseum kwam echter de wens om een correcte Firefly koepel te verwerven ter sprake. Een lastige opgave.

Soms werkt het toeval een beetje mee. Na een zoektocht vond BAIV uiteindelijk een authentieke Firefly koepel in Argentinië. Er kon dus tot groot plezier van alle betrokkenen eind 2022 een ruilovereenkomst worden getekend. Aansluitend werd in januari 2023 de 105mm Sherman koepel opgehaald.

De afgelopen maanden is er in de werkplaats van BAIV aan gewerkt om de Firefly koepel weer samen te stellen, te restaureren en geschikt te maken voor expositie in het Kazemattenmuseum. Maandag 4 september was het zover. De Sherman Firefly koepel is 's ochtends rond 09.00 uur teruggeplaatst op de locatie waar destijds de 105mm Sherman koepel heeft gestaan. De Sherman Firefly koepel weegt ongeveer 7 ton, maar

door de specifieke locatie is de inzet van een 200-tons telescoopkraan noodzakelijk. Mammoet Nederland BV uit Sneek verrichtte het takelwerk. Hiermee gaat een lang gekoesterde wens van het Kazemattenmuseum in vervulling.

Nieuw collectie-registratiesysteem

Alle objecten, foto's, schilderijen, boeken, artikelen die het Kazemattenmuseum beheert staan in het collectie-registratiesysteem. Dit wordt bijgehouden door Albert Kinderman. In 2024 moet het museum overstappen naar een ander collectie programma. Adlib, het oude programma, houdt op te bestaan. Bij de overstap krijgen we hulp van Museum Federatie Fryslân.

Het is tegelijkertijd een goed moment om te kijken of alle gegevens nog kloppen en nieuwe foto's van de collectiestukken te maken. Met de Werkgroep Collectie maken we daar nu een start mee zodat we volgend jaar alles weer keurig op orde hebben.

SCHOLIEREN OP KORNWERDERZAND VOOR BERGING LANCASTER

110 leerlingen van basisscholen uit Workum, Stavoren en Hindeloopen waren op 15 september op bezoek op Kornwerderzand. Dit bezoek vond plaats in het kader van de berging van de Lancaster ED603 bommenwerper. Het programma voor de schooljeugd bestond uit een info markt, een smokkelaarsspel, het speuren naar verborgen muntjes en het oplossen van een grote puzzel. Ook werd het Kazemattenmuseum bezocht.

Een dag eerder werden brokstukken van de Lancaster tentoongesteld op Kornwerderzand en vond een officiële

herdenking plaats op de plek waar de Lancaster in 1943 in het IJsselmeer is neergestort. Daar was ook een kranslegging door vertegenwoordigers van de Tweede Kamer, het ministerie van Defensie, de Nederlandse Strijdkrachten, Canada, de Britse ambassade, de Stichting Missing Airmen Memorial Foundation en het gemeentebestuur van Súdwest-Fryslân.

De kransen zijn tentoongesteld in het Kazemattenmuseum. Het Kazemattenmuseum omvat een deel van de Stelling Kornwerderzand. Een grote Duitse overmacht werd tegengehouden zodat ze de Afsluitdijk niet konden oversteken.

De scholieren brachten ook een bezoek aan het Kazemattenmuseum. In het Bezoekerscentrum mochten zij een kunstwerk in elkaar knutselen en was er een rondleiding door twee kazematten. Vrijwilligers van het museum vertelden over de Tweede Wereldoorlog en wat er allemaal op Kornwerderzand en boven het IJsselmeer plaatsvond. De luchtoorlog is één van de thema's waar in het museum aandacht aan wordt besteed. De organisatie was in handen van Gemeente Súdwest-Fryslân.

De kinderen waren na afloop enthousiast over de afwisselende dag met indrukwekkende, tragische verhalen, restanten van de Lancaster en met sport en spelactiviteiten die voor de nodige ontspanning zorgden. Al met al een geslaagde dag.

BIJZONDERE BEZOEKERS

Spaans bezoek in het Kazemattenmuseum

Donderdag 20 april kregen we bezoek uit Spanje. Niet Sinterklaas of een gekleurde Piet maar drie documentairemakers. Wayne Jamison is schrijver. Hij schreef in 2020 het boek over Doctor Pirata dat gaat over Frits Knipa.

in Duitsland terecht waar Nederlandse krijgsgevangenen verbleven. Voor de Duitsers probeerde hij informatie te krijgen van Nederlandse officieren. In 1943 vertrok hij naar Spanje en ging voor de Duitsers spioneren. Hij deed dat onder een andere

Maar wat is nu de relatie met Kornwerderzand? Knipa trad in 1938 toe tot de Duitse Kriegsmarine. In 1939 werd hij in Nederland opgepakt. Hij werd verplicht in dienst te gaan bij de Koninklijke Marine. Knipa zelf hielp het verhaal de wereld in dat hij een rol heeft gespeeld bij de slag om de Afsluitdijk, waar hij samen met 250 anderen de Duitse troepen wist tegen te houden. Hij zou daar gewond zijn geraakt en in het ziekenhuis zijn beland. Uit niets blijkt dat dit verhaal klopt. De naam Knipa komt niet voor op de namenlijst van de militairen die op Kornwerderzand waren gelegerd. Misschien is hij daar als passant geweest? Zou kunnen, maar daar is geen enkele aanwijzing voor te vinden. Of was het onder een valse naam? Knipa nam het niet zo nauw met de waarheid, hij nam in zijn leven minimaal acht andere namen en identiteiten aan.

Wayne Jamison maakt nu een documentaire voor de Spaanse tv, waarin dus ook het Kazemattenmuseum een plek krijgt als plaats waar Knipa mogelijk is geweest. Waarschijnlijk wordt de 45 minuten durende documentaire eind van dit jaar uitgezonden op de Spaanse tv.

Jamison werd vergezeld door de broers Guillermo Medina Fernández en Juan Pedro Medina Fernández, filmmakers. De hele dag waren ze in het museum om opnamen te maken. En regelmatig even in het Bezoekerscentrum.

Waarschijnlijk kwam dat door de mooie blauwe ogen van Juliette. Want daar viel Juan Pedro voor...

Frits Knipa was een Heerlense slagerszoon. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog werd hij door de Duitsers ter dood veroordeeld omdat hij in het Nederlandse verzet zat. Die straf werd omgezet in een gevangenisstraf. In 1942 kwam hij weer vrij en werd lid van de NSB. Hij kwam

naam. De familie van Frits Knipa liet hem in 1943 dood verklaren, gesneuveld aan het Oostfront. In Spanje bouwde hij dus een nieuw leven op. Na de oorlog vestigde hij zich als arts, zonder dat hij daar de juiste papieren voor had. En zo gaat het verhaal van Frits Knipa nog veel verder.

TV-OPNAMEN

Op 6 september werd het museum verrast met bezoek uit de culturele hoek.

Operazangeres Francis van Broekhuizen was samen met haar broers Dick en Tim te gast. Sky High TV is bezig met de voorbereiding van een pilot (proefuitzending) met de familie van Broekhuizen. Dick is conservator bij museum Beelden aan Zee en Tim is tekenleraar. In dit format gaan zij met elkaar op pad naar plekken waar ze een leuk of interessant verhaal bij weten. Een van de plekken waar ze een interessant verhaal bij hebben is in het Kazemattenmuseum. Tim weet veel over de Tweede Wereldoorlog en hij is degene die voor het Kazemattenmuseum heeft gekozen. Na het bezoek aan ons museum ging het

gezelschap naar het standbeeld van Lely op de Afsluitdijk..

Oefening mariniers

Het Kazemattenmuseum is een ideale oefenlocatie voor het Korps Mariniers

De Stelling Kornwerderzand, waar in de Tweede Wereldoorlog met succes een grote Duitse overmacht werd tegengehouden, is nog volledig intact. Het Kazemattenmuseum bestaat uit een deel van de vroegere stelling. Het geheel is een favoriete oefenlocatie voor het Korps Mariniers. In juni was er veel militaire activiteit op Kornwerderzand. Twee keer kwamen Mariniers met boten naar Kornwerderzand. Niet als bezoeker van het Kazemattenmuseum maar om te oefenen.

Op 7 juni 2023 waren het marineofficieren in opleiding. Zij volgen de POTOM, de praktische opleiding tot officier der mariniers. De cursisten moesten een aanval plannen en de aanval ook zelf leiden. Hier werden ze getoetst of ze bekwaam zijn om een squadron te leiden. 's Ochtends om 6 uur werd aangelegd en moesten het zuidelijk museumterrein en Kazemat V worden veroverd. Met succes. Kapitein Marns Ruben Stronk: "De oefening beviel de mariniers en de instructeurs zeer goed en ze hopen dit volgend jaar weer uit te kunnen voeren op deze locatie".

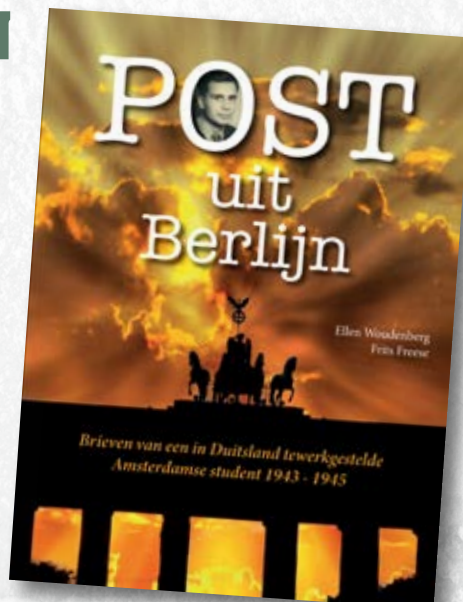
De 14 cursisten van de POTOM werden ondersteund door mariniers van 1 MCG (Marine Combat Group) en mariniers en vaartuigen van SATG (Surface Assault and Training Group). Het SATG-onderdeel van het Korps Mariniers is gevestigd op de Joost Doureinkazerne op Texel. Het is het amfibische domein van het Korps Mariniers, dat het transport van "ship to shore" voor allerlei eenheden verzorgt. Op 15/16 juni waren een SATG-eenheid en het 13e Raiding Squadron, een operationele eenheid uit Doorn, bezig met een amfibische week. Op meerdere plaatsen in Nederland waren ze dan ook aan het oefenen. SGT Marns Niels Laan: "Voor Kornwerderzand werd gekozen vanwege de uitstekende ligging aan het open water, met de juiste dieptes voor onze vaartuigen. Niet in bewoond gebied waardoor overlast geen probleem is. En door de diverse kazematten kunnen we strategische keuzes beoefenen. Op deze locatie is het mogelijk met losse munitie te schieten, rookgranaten te gooien en eventueel flash-bangs (knal-simulaties) te gebruiken". Het was overigens niet de eerste keer dat er hier werd geoefend. Ook vorig jaar werd geoefend op Kornwerderzand en daar is uit gekomen dat dit voor de Mariniers een zeer geschikte locatie is om te trainen.

Van officieren tot manschappen zijn ze zeer te spreken over deze locatie. Sergeant Laan: "Iedereen staat open om vaker naar deze locatie te gaan. Er spelen meerdere factoren mee waarom: je kan hier goed trainen, je kan meerdere scenario's wegschrijven en voor ons is het goed bereikbaar via het water. Er is geen sprake van overlast en er zijn veel opties om onze middelen hier te gebruiken. En er is goede en vriendelijk hulpverlening vanuit het museum". In totaal deden er 90 man mee aan deze oefeningen. Ze zijn niet alle 90 op de locatie geweest. Dit komt omdat de vaartuigen bemand en varende moesten blijven. Vanaf Texel monitorde de staf alles en coördineerde de verbindingen. Het daadwerkelijk aantal wat de aanval in ging was +/- 60 man.

POST UIT BERLIJN

Op 30 september signeerde Ellen Woudenberg haar boek "Post uit Berlijn". Het boek gaat over het waargebeurde verhaal van scheikunde student Frits, die in april 1943 weigerde een loyaliteitsverklaring aan de Duitse bezetter te tekenen, met als gevolg dat hij in mei 1943 als dwangarbeider per trein naar Berlijn werd gedeporteerd.

Frits' unieke geschiedenis is beschreven in honderdvijftig brieven aan zijn ouders en beste vriend Jan. We lezen over het

afscheid, de tewerkstelling, voedselrantsoenen, bombardementen en frustraties. Daarnaast bevatten de brieven studentenhumor en ontluikende liefde. Te voet keert hij in juni 1945 terug in Amsterdam.

Ellen heeft 5 boeken voor de verkoop in het museum achtergelaten.

Bezoek Plusklas Toermalijn Franeker

BELGISCHE GASTEN IN HET KAZEMATTENMUSEUM GERBEN DE VRIES

Er komt een gezin van man, vrouw en zoon bij de kassa. Hun groet verradt het al: het zijn géén Nederlanders, zéker geen Friezen. Ze lopen door naar het Bezoekerscentrum voor een bakske koffie. Vervolgens gaan de 2 mannen de film bekijken, maar mevrouw blijft zitten. Ze vraagt mij om nog een bakske koffie en pakt een tijdschrift uit haar tas, waar ze een kruiswoordpuzzel opslaat en een pen ter hand neemt. "Wilt u de film niet zien?" zo vraag ik haar. "Nee, nee, dat interesseert min niet zoë. Ik zit hier goe en vermak min wèl".

Twee uur later, als ik weer even in het Bezoekerscentrum ben, zit zij er nog, mèt een bakske koffie. Ik vraag haar of ze haar mannen is kwijt is geraakt. "Nee, nee dat valt enorm mee, wees gerust, die zijn nog argens in het museum. Ze vinden het machtig interessant! Ik ben nie zoë van den oorlog en hoef dat allemaal niet woar te nemen, hé". Ik vertel haar dat ik het dan wel erg mooi van haar vind om dan tòch met haar mannen het museum te bezoeken. "Om hier wa te zitten, is vur men ok hiel plesant hoor!" Ze vertelt dat ze gisteravond gekomen zijn en gelogeed hebben in Makkum en straks weer terugrijden naar huis. "Maar mevrouw, waar woont u dan?" "In den Bels" antwoordt ze. "Maar mevrouw, hoelang is dat rijden?" "Vijf uren" Ik ben verbaast: heen en weer naar België, 10 uur rijden voor een bezoek aan ons museum? "Maar mevrouw, waarom blijft

u dan niet nog een nacht?" "Allée, manneke, dat kan nie hé, want onze katten moeten voer hebben!"
Wat een leuke ontmoeting!

BEZOEKERS UIT BOXMEER GERBEN DE VRIES

Er komen 2 stel mensen bij de kassa. Ze worden door de zittende kassière keurig de weg gewezen naar het Bezoekerscentrum. Ik was op weg naar "achter" en hoorde ze praten. "Dat zijn vast Belgen" zo zei de kassière. Dat leek mij stug, want ze spraken zuiver Brabants, waar ik 5 jaar gewoond heb. Ongeveer 2 uur later komen ze bij kassa 2 voorbij, nadat ze Kazemat VI en VII hebben bekeken. Ze lopen over van waardering voor het museum: de inrichting, het verhaal, de staat, de vrijwilligers, alles. Ze hadden nooit gedacht dat ze dit zo zouden aantreffen. En ze begonnen te vertellen over de streek waar ze vandaan kwamen, waar bij de bevrijding ook vreselijk gevochten was. Het front was daar zelfs een paar keer over heen gewalst. "Maar waar komen jullie dan vandaan" vroeg ik. "Wel, uit Boxmeer! Daar hebben wij 5 jaar gewoond!" "In welke straat wonen jullie dan?" "De Floralaan" antwoordden ze. Hoe is het mogelijk! "Wij woonden op de Tamarisk 48. Dat is 50m bij de Floralaan vandaan". "Mar jungske, witte gij dan wel dat oewen burman, Wim van der Licht, veurige week overleden is?" Nee, dat wist ik niet, we hadden na 30 jaar geen contact meer. Ook dit kun je meemaken in ons prachtige museum.

WILLEM MULDER DURK DE VRIES

Op 7 september 2023, mocht ik als vrijwilliger van ons museum, van de familie Mulder een gedachtenis document en de daarbij behorende gedenkpenning in ontvangst nemen. Om verzekerd te zijn dat deze eretekenen in de toekomst niet verloren gaan besloot de familie een afspraak te maken met het Kazemattenmuseum om ze daar onder te kunnen brengen. Willem Mulder was soldaat van de Mitr. Cie. 1 -33 Regt. Infanterie en gelegerd in de Wonsstelling. Hij is op 12 mei 1940 gesneuveld bij Cornwerd en begraven op de algemene begraafplaats te Harlingen. Zijn naam staat vermeld op het monument ter nagedachtenis aan de gesneuvelden in de Wonsstelling. De eretekenen zijn geregistreerd en hebben een plaats gekregen in de museumcollectie.

Wij zijn de familie van Willem Mulder dan ook uitermate dankbaar dat we, mede door deze gift, de geschiedenis van de strijd in de Wonsstelling kunnen blijven gedenken.

DE PASSIES VAN JOHANNES HOEKEMA

Johannes Hoekema, in het bezit van een enorm archief over de jaren 1940-1945, is vrijwilliger bij de Oorlogszolder, bij het Kazemattenmuseum en maakt deel uit van de Lancaster Werkgroep. Johannes Hoekema, een amateur oorlogshistoricus.

Een excerpt van een artikel in Cultureel Erfgoed, gepubliceerd op vrijdag 15 december 2023.

In de wandelgangen is wel eens gesproken over de term "amateur oorlogshistoricus." Johannes kan een glimlach niet onderdrukken als hij dit hoort. Hij vertelt voornamelijk gedreven te worden door de drang om de verhalen achter oorlogsmonumenten en grafstenen van jonge oorlogsslachtoffers te ontdekken en deze verhalen door te geven. Op de oorlogszolder in Workum laat hij mappen vol naslagwerk zien, recentelijk nog aangevuld met alle achtergrondinformatie van elk bemanningslid van de onlangs uit het IJsselmeer geborgen Lancaster. "Machtich moai en tige tankber wurk!"

Ontstaan en ontwikkelen interesse

Zijn interesse vindt de oorsprong door verhalen van zijn vader en pake. Pake zat bij de brandweer en werd tijdens WOII als brandweerman regelmatig opgeroepen. Zo ook voor hulp bij de crash van de Hampden AE 248 bij Koudum. Het grootste gedeelte van het wrak stortte neer op de plek waar nu het woonzorgcentrum De Finke is gevestigd. Pake haastte zich naar de locatie van de crash, klaar om zijn plicht als brandweerman te vervullen. Maar onderweg drong het tot hem

door dat hij iets belangrijks vergeten was: zijn speciale brandweerband, het kenmerk van zijn functie. Zonder die band zou hij niet als brandweerman herkenbaar zijn en dat bracht het risico met zich mee dat hij zou worden opgepakt. Zonder aarzeling draaide pake zijn fiets om en racete naar huis om de band te halen. De aanblik van de crash moet verschrikkelijk zijn geweest. Drie van de vier bemanningsleden van de Hampden waren omgekomen. Alleen de piloot had meer geluk gehad en wist met zijn parachute aan de dood te ontsnappen.

Waarom is oorlogshistorie zo waardevol?

Het is volgens Johannes erg belangrijk om aan anderen over te brengen hoe het was en wat mensen hebben opgeofferd. Hoe kunnen we mensen bewust maken van de betekenis van oorlogsslachtoffers voor ons? De geschiedenis heeft inmiddels overduidelijk aangetoond dat oorlog nooit vrede brengt. Er is altijd wel ergens op aarde een plaats waar oorlog heerst.

Op wat voor manier zet jij je in voor ons cultureel erfgoed?

Je kunt Johannes veel vinden op de Kazematten, waar hij regelmatig rondleidingen geeft. Daarnaast is hij vaak aanwezig in de Waag in Workum. Daar begeleidt hij geïnteresseerden naar het oude gedeelte van het gemeentehuis. De zolder van dit gemeentehuis is omgebouwd tot een oorlogszolder. Samen met de helaas inmiddels overleden Jan Pieter Dijkstra heeft Johannes zich ingezet om hiervoor uitgebreide informatie door te spelen aan

Warkums Erfskip, die deze oorlogszolder heeft gerealiseerd. Hier vind je o.a. het complete archief van de fietsende koerierster voor het verzet Tiny van Workum (Tiny de Jong). Bovendien zijn er diverse attributen uit de oorlog te bewonderen en is er speciale aandacht voor andere verzetsstrijders uit Workum en omgeving.

Als lid van de Lancaster Werkgroep (onderdeel van Warkums Erfskip) zet Johannes zich actief in voor het herdenken en eren van de omgekomen bemanningsleden van de Lancaster W4888. Dit vliegtuig stortte op 5 mei 1943 neer tijdens een mislukte noodlanding in het Warkumer Nijlân. Dankzij bijdragen van (overheids)instanties, stichtingen, fondsen en particulieren werd op 16 april 2015 op deze locatie een prachtige gedenkplaat onthuld op initiatief van de Lancaster Werkgroep.

Daarnaast plaatst hij al jaren samen met de Lancaster werkgroep tijdens kerstavond lichtjes bij de graven van de bemanningsleden van de Lancaster W4888 en ED603.

VERGETEN KENNIS KOMT WEER BOVEN DE GROND

TIM BURUMA

Het Kazemattenmuseum te Kornwerderzand stelt zich tot doel om het terrein terug te brengen naar de toestand van mei 1940. Door de verdiensten van de Groenploeg, die deze taak uitvoert, werd enige tijd geleden de contouren van Kazemat VII weer herkenbaar gemaakt. Als gevolg hiervan werd een "ontdekking" gedaan. In een persbericht van het Kazemattenmuseum werd hierover het volgende geschreven:

"Verrassende ontdekking is de ronding aan de zuidoostelijke buitenmuur ter hoogte van de gepantserde observatiekoepel. Deze uitbouw met een dikte van 2.80 meter is voor zover bekend de enige in zijn soort." ¹

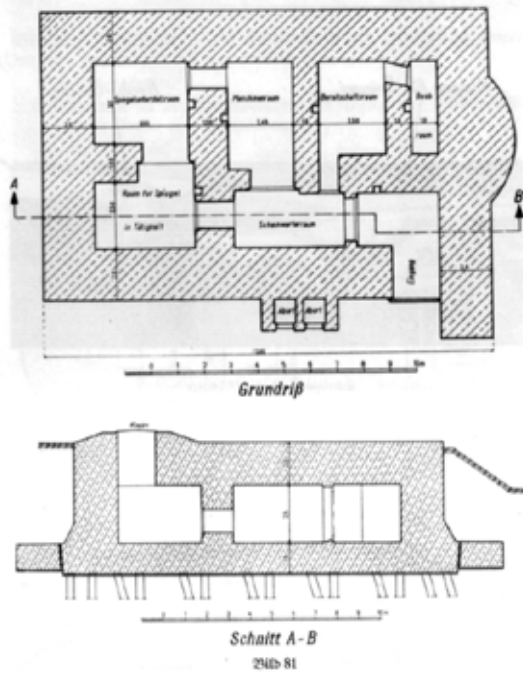
In het kader van de werkzaamheden op de Afsluitdijk werden recent tevens een Duitse bunker van het type 612 en de Nederlandse Kazemat II uitgegraven. Wat bleek? Ook Kazemat II beschikt over een dergelijke ronding, zoals is te zien bij Kazemat VII.

Op het terrein van het Kazemattenmuseum staat nog een kazemat met een dergelijke uitbouw. Dit is Kazemat IV. Niet alleen te Kornwerderzand, maar ook bij een kazemat bij Den Oever is een dergelijke uitbouw aanwezig, namelijk bij Kazemat VII. In totaal zijn er dus 4 kazematten met een bolling. Deze uitbouwen zijn duidelijk herkenbaar op de authentieke Nederlandse tekeningen alsmede op de Duitse plattegronden afkomstig uit het Denkschrift über die Niederländische

Landesbefestigung. Een aantal kaarten/ plattegronden is ter verduidelijking in dit artikel bijgevoegd.

De lezer zal zich waarschijnlijk afvragen waar de uitbouw voor diende. Als men het antwoord zoekt in de boeken "Kazematten in het interbellum"², "Kazematten op de Afsluitdijk" en tot slot "de fictie dat holland een vesting is" kan met het antwoord niet expliciet vinden. Wel ziet men de bolling op pagina 59 van "Kazematten in het interbellum" uitgebeeld.

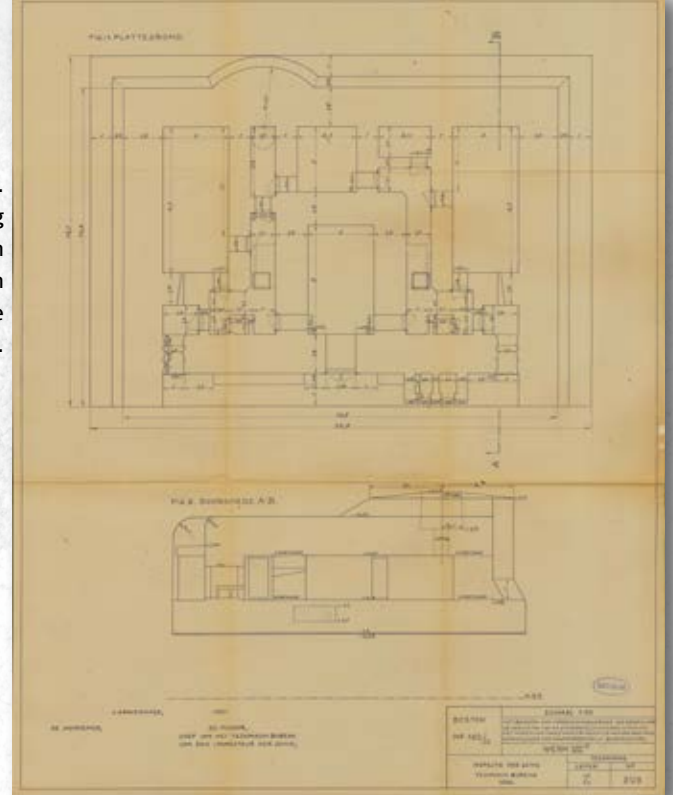
Het antwoord kan echter wel worden afgeleid uit de locatie van de bollingen. Het valt op dat de rondingen zich bevinden bij de observatiekoepels van de kazematten. Kazematten zonder observatiekoepel hebben een dergelijke uitbouw niet. De functie van deze uitbouw zal dan ook te verklaren zijn uit de constructie van de stalen waarnemingskoepel. De omvang van de koepels waren zodanig dat deze zonder de uitbouw niet volledig op de kazemat gepast hadden, zonder de ronde vorm te verbreken.

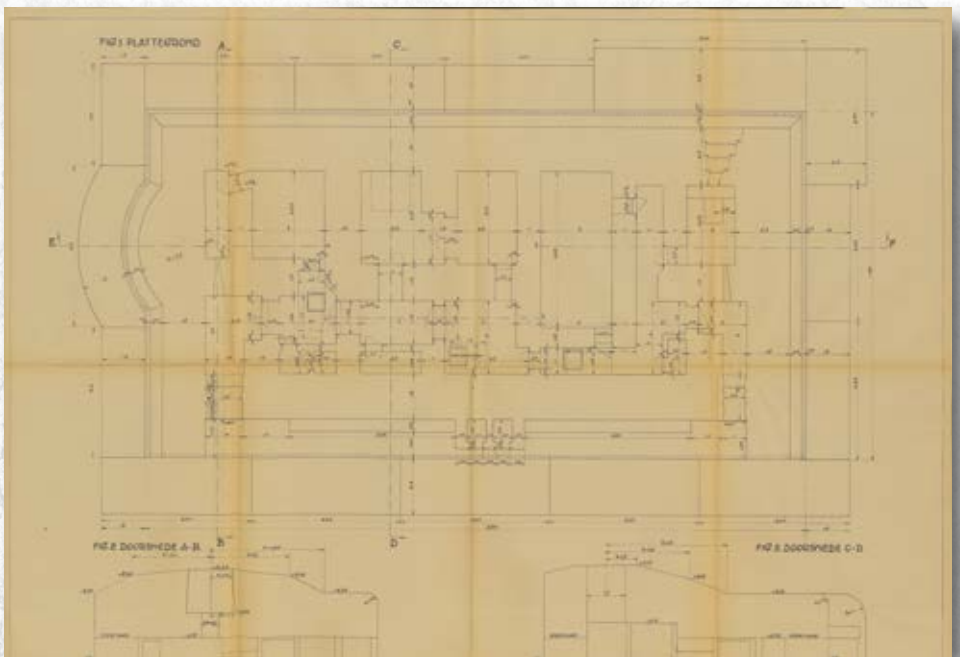
©Heinrichsband mit Beobachtungsglocke über dem Beobachtungraum
 Kazemat VII te Kornwerderzand.
 Plattegrond afkomstig uit het Denkschrift über die Niederländische Landesbefestigung uit 1941. Zoals te zien is de uitbouw hier aan de rechterzijde naast de observatiekoepel.

¹ Dit persbericht wordt op Instagram en Facebook geplaatst. In het Kornwerderzand magazine van maart 2023 is dezelfde opmerking op pagina 5 te lezen.
² Visser, H.R. en Wieringen, J.S. Kazematten in het interbellum, Buijten en Schipperheijn B.V., Drukkerij, 2002. Verbeek, J.R. Kazematten op de Afsluitdijk, Uitgeverij, Noordboek 2020. Michels, J. C. M. (2020). "...de fictie dat Holland een vesting is.": Vestingbouw door het wapen der genie, 1914-'40.

Werk VII te Den Oever.
 Authentieke tekening uit 1932. Zoals te zien is hier de uitbouw aan de bovenzijde nabij de observatiekoepel.

Kazemat II te Kornwerderzand.
 Bij deze kazemat was de oorspronkelijke aarden dekking weggegraven waardoor de ronding tijdelijk zichtbaar was.
 Foto: T. Buruma

Kazemat IV te Kornwerderzand. Authentieke tekening uit 1932. Zoals te zien is hier de uitbouw aan de linkerzijde naast de observatiekoepel.

Tot mijn genoegen

Tot mijn genoegen zag ik in het KWZ Magazine een foto van een vrijwilliger die bezig is met het onderhoud, het bijwerken van de voegen, van het monument voor de Kapitein Boers en de Eerste Luitenant Ham.

Het monument roept bij mij heel wat herinneringen op. Het werd ontworpen door mijn vader, Jan Jacob Ooijevaar, die ten tijde van de mobilisatie en de oorlog de functie van sergeant toevoegde aan de C-Det Kornwerderzand bekleedde en als zodanig de ruimte met het trapje naar de uitkijkkoepel in Kazemat IV met de kapitein deelde. Hij was buitengewoon op zijn commandant gesteld en ook na de oorlog hielden zij vanuit Hoorn en Amersfoort contact middels een briefwisseling. Vanzelfsprekend was hij ernstig geraakt door de executie op 3 mei 1942.

Toen na de oorlog mijn moeder in verwachting was, werd besloten dat wanneer het een jongen zou worden – in die tijd was dat nog afwachten – hij vernoemd zou worden naar de kapitein. Wel, ik was een jongen en kreeg derhalve de namen Christianus Franciscus Johannes. Het toeval wilde dat mijn geboortekaartje bij mevr. Boers arriveerde op de geboortedag van de kapitein. Dit leverde weer correspondentie op tussen mijn ouders en mevr. Boers en haar familie. Toen ik 10 jaar was en wij vanuit Alkmaar op vakantie gingen op de Veluwe maakten wij een stop in Amersfoort, waar mijn vader mij aan mevrouw voorstelde; zij noemde mij Christi wat dus kennelijk de roepnaam van de kapitein was. Ik heette gewoon Chris. In 1969 werd ik in lichte 6 opgeroepen voor de opkomst in militaire dienst op de School Reserve Officieren en Kader Infanterie in de O-cie. Bepaald niet de prettigste periode van mijn leven.

Toen iedereen daar geslaagd was en bevorderd was tot vaandrig werd ik geen pelotonscommandant, maar met vijf collega's naar Harderwijk gestuurd naar de School Militaire Inlichtingen Dienst. Na een ongelooflijke intensieve (en prettige) opleiding in de Afdeling Gevechts Inlichtingen (je werd als officier behandeld) werd ik geplaatst in de Siez Staf 11 Painfbrig te Schaarsbergen bij een

oud-KNIL officier, de LKol Meyer. Dat werd één groot feest! Net als mijn vader en de Kapitein Boers werden wij vrienden (tot zijn dood toe). Bovendien woonde ik in die tijd gewoon bij mijn moeder in Apeldoorn en leek het net een normale baan. Toen de overste maanden afwezig was door ziekte, was ik zelfs waarnemend Hoofd van de Sectie. Jaren daarna moest ik drie weken naar Harderwijk. Infanterieschool voor de K-cursus en werd derhalve in 1980 ook een Kapitein Christianus Franciscus Johannes! Helaas maakte mijn vader dat niet meer mee.

Mijn loopbaan eindigde in 1992 als Kap G1, Sie G2 Staf 1NL Div "7december" waar ik 12 jaar lang elke decembermaand met veel plezier werd opgeroepen voor een grote oefening van twee of drie weken in Duitsland.

Met vriendelijke groet, de vriend van het Kazemattenmuseum,

De Res. Kap. Christianus Franciscus Johannes Ooijevaar b.d.

TOEKOMST Plannen

Zoals bekend gemaakt tijdens de vrijwilligersavond, heeft het bestuur besloten te onderzoeken of een nieuw museumgebouw tot de mogelijkheden behoort. Een modern en duurzaam gebouw dat geschikt is voor het tentoonstellen van de topcollectie van het museum, ruimte heeft voor het maken van wisselende exposities en dienstdoet als ontvangstgebouw.

Daarmee sluiten we aan op het in opdracht van de provincie Fryslân ontwikkelde Integrale Gebiedsplan Kornwerderzand (dec. 2023) dat

onlangs door het externe bureau Procap is opgeleverd en gepresenteerd in het Afsluitdijk Wadden Center.

Inmiddels heeft het bestuur partijen geselecteerd om tot een goed plan te komen. Dat zijn J.O.N.G. Architecten (Kees de Haan), Studio Ilona Laurijsse en VIND Projecten (Maarten Roeper). In de maand december hebben twee gespreksrondes plaatsgevonden over locatie, uitgangspunten en proces.

De resultaten worden vastgelegd in een bidbook (een projectvoorstel). De inhoud wordt besproken met alle betrokkenen bij het museum, zowel vrijwilligers als overheden, financiers en andere stakeholders (belanghebbenden). De verwachting is dat het bidbook in het voorjaar van 2024 kan worden afgerond. De Provincie Fryslân heeft het hiervoor benodigde geld beschikbaar gesteld.

COLOFON

Het KWZ Magazine is een jaarlijkse uitgave van Stichting Kornwerderzand / Het Kazemattenmuseum
Afsluitdijk 5, 8752 TP Kornwerderzand

Redactie KWZ Magazine

Dhr P. de Vlugt en Mw T. Kuipers
kwzmagazine@kazemattenmuseum.nl

Website kazemattenmuseum.nl
Facebook facebook.com/Kazemattenmuseum
Instagram instagram.com/kazemattenmuseum

Drukwerk

grafische groep van der eems

**VFONDS WIL DE VERSCHILLENDE GENERATIES INSPIREREN EN
MOTIVEREN OM, VANUIT DE LESSEN GETROKKEN UIT OORLOG EN
CONFLICT, ACTIEF BIJ TE DRAGEN AAN EEN STERKE
DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT EN EEN VREEDZAME SAMENLEVING.**

Vfonds subsidieert in dit kader organisaties die de inhoudelijke boodschap van nationale herdenkingen steunen. Maar ook educatieve projecten die kennis over het ontstaan van oorlog en de kennis over militaire (vredes)missies vergroten. Ook persoonlijke getuigenissen en verhalen over oorlog en conflict die een bredere maatschappelijke betekenis of impact hebben dragen hieraan bij.

Jaarlijks steunt Vfonds meer dan 250 projecten en initiatieven die helpen onze missie te verwezenlijken. Sta jij ook op voor vrijheid? Ga naar vfonds.nl en steun ons!

**In beweging
voor vrijheid en
democratie**

